



AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

SADRETTİN CELAL ANTEL'İN EĞİTİM GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜBRA EKİCİ

DANIŞMAN
PROF. DR. SAVAŞ KARAGÖZ

AKSARAY-2024

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

SADRETTİN CELAL ANTEL'İN EĞİTİM GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜBRA EKİCİ

DANIŞMAN: PROF. DR. SAVAŞ KARAGÖZ

JÜRİ ÜYESİ: DOÇ. DR. ÜMİT POLAT

JÜRİ ÜYESİ: DOÇ. DR. M. EMİR RÜZGÂR

AKSARAY-2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Kübra

Soyadı : EKİCİ

Bölümü : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Sadrettin Celal Antel'in Eğitim Görüşleri

İngilizce Adı: The Perspective of Sadrettin Celal Antel about Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Kübra EKİCİ

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ ONAY SAYFASI

Kübra EKİCİ tarafından hazırlanan “Sadrettin Celal Antel’in Eğitim Görüşleri” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Prof. Dr. Savaş KARAGÖZ
(Eğitim Bilimleri, Aksaray Üniversitesi)

.....

Üye: Doç. Dr. Ümit POLAT
(Eğitim Bilimleri, Ankara Müzik ve Güzel San. Üniversitesi)

.....

Üye: Doç. Dr. M.Emir RÜZGAR
(Eğitim Bilimleri, Aksaray Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 30/10/2024

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nuntarih ve
..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAKIR

İmza

TEŞEKKÜR

Eğitim, öneminin yaşamsal deneyim ile her geçen gün daha çok idrak edildiği günümüzde; Őimdinin eğitim düsturunun yıllar önce yer yer dile getiren yer yer kaleme alan II. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet dönemi önemli eğitimcilerinden olan Sadrettin Celal Antel üzerinden okuyup, çalışmamı yürütmemi sağlayan ve her daim desteğini gösteren, danıőmanım Prof. Dr. Savaş KARAGÖZ' e teşekkür ederim. Yüksek lisans sürecimin başlangıcından itibaren, akademik araőtırmama gösterdiği ihtimam, destek ve önerileriyle kıymetli zamanını benimle paylaőtıđı için Prof. Dr. Muhammet SARI' ya teşekkür ederim. Ayrıca tez jürimde bulunarak değerli görüşleri ile tezime katkı sunan Doç Dr. Ümit POLAT ve Doç. Dr. M. Emir RÜZGAR' a teşekkür ederim.

Araőtırmam süresince desteklerini esirgemeyen, bilhassa annem Neőe EKİCİ ve babam Erkan EKİCİ' ye kardeőlerim Büőra, Merve ve Muhammet Tahir'e göstermiő oldukları destekler için teşekkür ederim.

Kübra EKİCİ

ÖZET

1890-1954 yılları arasına yaşamını sığdıran Sadrettin Celal Antel, Türk eğitim sistemi içerisinde, eğitim tarihi alanında önemli bir isim olmuştur. Antel'in yaşamını sürdürmüş olduğu dönem; II. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet dönemi içerisinde. Bu dönemlerin ülkenin; sosyal, ekonomik ve eğitimsel alanda reform dönemleri olması sebebi ile önemi büyüktür. II. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet dönemleri arasında eğitimle ilgili görüş ve önerilerin bu doğrultuda uygulamaların varlığının analizi günümüz eğitim sisteminin değerlendirilmesi hususunda esastır. Sadrettin Celal Antel'in "Eğitim Görüşleri" adlı bu çalışmada, Antel'in eğitim görüşlerinin neler olduğu ve ülkemizde belirli tarihlerde uygulanan eğitim programlarına etkisi veya eğitim programları içinde yer bulup bulmadığı incelenmiştir. Bu doğrultuda, Sadrettin Celal Antel'in eğitim görüşlerini anlamak ve Türkiye'de uygulanan eğitim programlarına etkilerinin olup olmadığını incelemek bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaca ulaşmak için, Antel'in eserleri ve Antel ile ilgili yazılı, basılı eserler incelenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve kaynak tarama tekniği kullanılmıştır. Antelin; Lenin ve Lenizm, Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat, Bizim Alfabe, Yeni Terbiye ve Tedris Tekniği, Test Usulü, Maarifimiz ve Meseleleri, Terbiye' de Ölçü adlı kitaplar incelenmiştir. Ayrıca Sadretti Celal Antel ile ilgili yazılmış makale ve tezler de incelenmiştir. İncelenen bu kaynaklar, 1924, 1926, 1936 ve 1948 eğitim programları çerçevesinde değerlendirilmiştir. İncelenen programlar neticesinde, Antel'in, yaparak ve yaşayarak öğrenme ilkesini benimsediğini bunu "faaliyet okulu, proje okulu, fonksiyonel okul" kavramlarını ile ele aldığını, maarifte rasyonalizasyonun her eğitim – öğretim döneminde önem arz ettiğini, dönemin istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde "piyasanın tanzimi", "tahsil müesseselerinin teksifi" noktasına sıklıkla vurgu yaptığı bu vurguların ise eğitim programları oluşturulurken göz önünde bulundurulması gerektiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: : Eğitim Bilimleri, Sadrettin Celal Antel, Eğitim Tarihi, Türkiye'de Eğitim Bilimlerin Gelişimi.

Bilim Kodu: 10203

Sayfa Adedi: 82

Yazar: Kübra EKİCİ

Danışman: Prof. Dr. Savaş KARAGÖZ

ABSTRACT

Sadrettin Celal Antel, who lived between the years 1890-1954, has been an important name in the history of education in the Turkish education system. The period of Antel's life is within the Second Constitutional Monarchy and Early Republican period. These periods are of great importance because they were periods of social, economic and educational reform in the country. Analysing the existence of opinions and suggestions about education between the Constitutional Monarchy II and the Early Republic periods and the existence of practices in this direction is essential for the evaluation of today's education system. In this study titled ‘Education Views’ of Sadrettin Celal Antel, it is examined what Antel's education views are and whether they have an impact on the education programmes implemented in our country in certain dates or whether they find a place in the education programmes. Accordingly, the main purpose of this study is to understand Sadrettin Celal Antel's educational views and to examine whether they have an impact on the educational programmes implemented in Turkey. In order to reach this aim, Antel's works and written and printed works related to Antel were analysed. In the study, document analysis and literature review techniques, which are qualitative research methods, were used. Antel's books titled Lenin and Lenizm, Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kiraat, Bizim Alfabe, Yeni Terbiye ve Tedris Tekniği, Test Usulü, Maarifimiz ve Meseleleri, Terbiye'de Ölçü were analysed. In addition, articles and theses written about Sadrettin Celal Antel were also analysed. These sources were evaluated within the framework of the 1924, 1926, 1936 and 1948 education programmes. As a result of the examined programmes, it has been determined that Antel adopted the principle of learning by doing and experiencing, addressed this with the concepts of ‘activity school, project school, functional school’, that rationalisation in education is important in every education period, and that he frequently emphasised the point of ‘arrangement of the market’ and ‘concentration of educational institutions’ in order to respond to the demands and needs of the period, and that these emphases should be taken into consideration when creating educational programmes.

Keywords: Educational Sciences, Sadrettin Celal Antel, History of Education, Development of Educational Sciences in Turkey.

Science Code: 10203

Number of Pages: 82

Author: Kübra EKİCİ

Supervisor: Prof. Dr. Savaş KARAGÖZ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR	x
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ.....	1
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Sadrettin Celal Antel'in Çocukluk, Öğrenim ve Meslek Hayatı	6
2.2. Sadrettin Celal Antel'in Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi üyeliği	7
2.3. Sadrettin Celal Antel'in Eserleri	8
2.3.1. Terbiyede Ölçü (Bilgi Testleri).....	8
2.3.2. Umumi Didaktik	8
2.3.3. Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat	9
2.3.4. Maarifimiz ve Meseleleri	9
2.3.5. Yeni Eğitim ve Öğretim Tekniği	9
2.3.6. Sosyalizm ve Tekâmülü	10
2.4. Sadrettin Celal Antel'e Göre Eğitim.....	10
2.5. Antel'in Yaşamış Olduğu Dönemde Eğitim ve Eğitim Programları	13
2.6. Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları.....	17

2.7. İlgili Araştırmalar.....	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	25
YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırmanın Yöntemi	25
3.2. Veri Toplama Araçları	25
3.3. Verilerin Toplanması	26
3.4. Verilerin Analizi	26
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	27
EĞİTİM GÖRÜŞLERİNE YÖN VEREN FELSEFİ AKIMLAR	27
4.1. Eğitime Yön Veren Felsefi Akımlar	27
4.2. Klasik Felsefi Akımlar ve Eğitim	27
4.2.1. İdealizm ve Eğitim.....	27
4.2.2. Realizm ve Eğitim.....	28
4.2.3. Pragmatizm ve Eğitim.....	29
4.2.4. Natüralizm ve Eğitim.....	30
4.2.5. Materyalizm ve Eğitim	30
4.3. Eğitim Felsefesi Akımları	31
4.3.1. Varoluşçuluk (Egzistansiyalizm).....	31
4.3.2. Daimicilik (Prennialism).....	31
4.3.3. Esasicilik (Özcülük- Essentializm)	32
4.3.4. İlerlemecilik	32
4.3.5. Yeniden Kurmacılık (Reconstructionism)	33
4.4. Çağdaş Reformcu Akımlar	33
4.1. Sanat Eğitim Akımı.....	34
4.2. Çocuktan Hareket Akımı	35
4.3. Kır Eğitim Yurdu	36

4.4. İş Eğitimi Akımı	37
4.5. Kolektif Eğitim Akımı	37
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	39
BULGULAR.....	39
5.1. Sadrettin Celal Antel'in eğitim görüşlerindeki temel felsefe nedir?	39
5.2. Sadrettin Celal Antel'in Topluma Bakışı.....	40
5.3. Sadrettin Celal Antel'in vermiş olduğu eserlerde eğitime dair görüşleri nelerdir?	42
5.4. Sadrettin Celal Antel'in eğitim görüşleri ve Türkiye'de uygulanan eğitim programlarında benzerlikler nelerdir?.....	49
ALTINCI BÖLÜM	58
SONUÇ ve TARTIŞMA	58
KAYNAKÇA.....	62
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU.....	69

KISALTMALAR

DOI:	Digital Object Identifier
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi



BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüz toplumu içerisinde, eğitim politika ve eğitim programlarını anlayıp, analiz etme isteği; özgür ve özgün düşünme faaliyetini gerektirmektedir. Bu özgür düşünmenin akabinde oluşacak özgün düşünme ancak; geçmiş ile şimdiki anlamakla ortaya çıkacaktır. Eğitim bilimleri nedir, nasıl icra edilirin cevaplarının bulunması için, öncelikle geçmişimize, tarihimize bakmamız gerekmektedir. Tarihimizi bilmeden, anlamadan, günümüzü anlamamız ve geleceğe yönelik fikir beyan etmemiz mümkün olmayacaktır. Her bireyin tarihini bilerek hareket etmesi, geçmişte yapılan faaliyetleri anlayıp tecrübelerden yararlanarak; günün şartlarını değerlendirip, özgün fikirler ortaya koyması eğitim bilimlerinin gelişmesinde esastır.

19. yüzyılda insancıl ve gerçekçi düşünce bağlamında; endüstrileşmede yenilikler ve gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler çerçevesinde felsefi düşünme, toplum biliminde ve aynı şekilde psikolojideki gelişmeler insanın önemini arttırmış olup insana olan ihtiyacı da ortaya çıkarmıştır. İhtiyaçlar, toplumların kendi içlerinde analiz yapıp mevcut insani potansiyeli ve oluşabilecek insan potansiyelinin nasıl yönetileceği ve yönlendirileceği düşüncesini oluşturmuştur (Sönmez, 2015).

Osmanlı Devleti Tanzimat Dönemi 1869 tarihli Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile eğitim konusuna ağırlık vermeye başlamıştır. Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemleri arasında eğitim öğretim uygulamaları konusunda kayda değer değişim ve dönüşümlerin yaşanmış bu dönemde açılan okullar özellikle Cumhuriyet dönemi eğitim uygulamalarına yön verecek çok sayıda eğitimci kişileri yetiştirme becerisine sahip olmuşlardır (Karagöz, 2023).

Osmanlı devletinde meydana gelen gerileme ve akabinde devletin yıkılmasının birçok sebebi varken en önemli sebeplerden biri de eğitim alanında olan yetersizlikler olarak görülmektedir. Cumhuriyet'in ilanı birlikte Osmanlı İmparatorluğunu gerilemeye ve çöküşe

götüren noksan ve hatalardan birtakım dersler çıkarılmıştır. Cumhuriyet ruhu tüm topluma yansıtılmak istenmiş, özellikle genç bireyler için yeni ideallerin beraberinde ahlaki değerlerin onlar tarafından özümsemesi önemli olmuştur. Hükümet ve halkın bütünleşmiş şekilde hareket etmesi, yapılan ve yapılacak olan tüm yeniliklerin halka mal edilmesi bir halk hükümeti varlığını göstermektedir. Nitekim gerilemenin önlenmesi adına eğitime ve eğitimci görüşlerine önem verilmiştir.

Türk eğitim tarihi incelendiği takdirde İkinci Meşrutiyet döneminin üzerine, Türkiye’de oldukça fazla yazının yazılmış olduğu görülmektedir. 2. Meşrutiyetten Erken Cumhuriyet dönemine geçişte, eğitim sistemi eski olarak tabir edilmektedir. Bu eskilikten kasıt; var olan eğitim sisteminin, çağın gereksinimlerini karşılamayacak düzeyde olması ile ilgiliydi. Ülkenin gelişebilmesi için, bireylere kazandırılması gereken ilk bilinç, vatandaşlık bilinci idi. Bu bilinç çerçevesinde birtakım çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmaların ne yönde olduğunu ortaya konulması eğitim tarihinin incelenmesi ve eğitim tarihi alanına katkılar sunmuş isimlerin okunması, anlaşılması ile mümkündür (Karagöz, 2014).

Bu analizlerinde ancak eğitim ile yapılacağı düşüncesi ülkeler nezdinde kabul görmüş olup, eğitimin toplumun ihtiyaçları nazarında değerlendirilip ve bu ihtiyaçlara cevap verecek şekilde yenilik ve düzenlemelerin yapılması vurgulanmıştır. O dönem yabancı devletlerden alınacak maarif teşkilatı örneklerinin, birebir ülkemizde uygulanması veya örnek alınan derslerin bir kısmının kabaca değiştirilerek yürürlüğe konulması ile kayda değer bir gelişme olmayacağı anlaşıldığı için milletin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yabancı devletlerden alınan maarif teşkilatı örneklerinin revize edilmesi ya da yeniden oluşturulması gerektiği fark edilmiştir. Eğitim sosyal bir olgu olarak görülmüş olup, eğitimin en baştaki amacı; milletin medeniyet seviyesini yükseltmesinin akabinde üretimi sağlaması olmuştur.

Türk eğitim tarih alanında araştırma yapmak, Türk eğitim tarihini öğrenmek öğretmenler, eğitimciler, öğretmen adayları ve eğitim politikasını belirleyenler için büyük önem taşımaktadır (Akyüz, 2013, s. 1).

Eğitim tarihi ile ilgili yapılan araştırmalarda dönemlerin eğitim düşüncesi ve uygulamalarının tüm yönlerden aydınlatılabilmesi için bu dönemlerde eğitimle ilgili kaynaklara başvurulması gerekmektedir. Bu kaynaklar arasında süreli yayımlar önemli bir yer tutmaktadır. Süreli yayımlar, kronik olarak siyasal, sosyal ve ekonomik alandaki önemli gelişmeleri tespit eden tarihi belgelerdir. Yenilikçi fikir, görüş ve düşüncelerin açıklanmasında ve toplumun aydınlatılmasında önemli rolü olan bu dergiler aynı zamanda

sosyal hayatın şekillenmesinde de önemli etki gücüne sahiptir (Şimşek, 2002; Karagöz, 2014).

Türk düşün tarihini ele aldığımız zaman, Türk eğitim tarihi ve eğitim bilimlerine katkılar sunmuş birçok isim bulunmaktadır. Bu isimler arasında Sadrettin Celal Antel ise öne çıkmaktadır. Onun bu konuda öne çıkma sebebi ise Türkiye’de eğitim tarihine yapmış olduğu katkılardır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Sadrettin Celal Antel’in, Türkiye’de uygulanan eğitim programlarına etkisinin olup olmadığını incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1-Sadrettin Celal Antel’in eğitim görüşlerindeki temel felsefe nedir?
- 2-Sadrettin Celal Antel’in, topluma bakış açısı nasıldır?
- 3-Sadrettin Celal Antel’in vermiş olduğu eserlerde eğitime dair görüşleri nelerdir?
- 4-Sadrettin Celal Antel’in eğitim görüşlerinin, belirli dönemlerde Türkiye’de uygulamaya konulan eğitim programlarının içerik yönünden benzerlikleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Toplumların, gelişim sağlayarak ilerlemesi ve günümüz küresel dünyasında var olabilmesi için, eğitim gereklidir. Eğitimin, günün koşullarına cevap verecek şekilde revize edilmesi gerekmektedir. Bu revizenin gerçekleşmesi için, geçmişte ve günümüzde yer alan görüş ve önerilere dikkat verilmelidir. Geçmişte yapılan uygulamaların bilinmesi günümüzün analizi için önemlidir.

Eğitim programının temel öğelerinden tarihi temeller geçmişte yer alan insan yetiştirme ve ileride nasıl bir insan yetiştirileceği konusunda bizlere fikir vermesi yönüyle önemli bir ilkedir. Bu düşünceden hareketle, Türk eğitim sistemine katkıları olan isimlerden Sadrettin Celal Antel’in, görüşlerinin eserleri yoluyla değerlendirilip analiz edilebilmesi geçmişteki görüş ve önerilerin bilinmesi için gereklidir. 2. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet dönemleri

arasında eğitimle ilgili görüş ve uygulamaların analizi günümüz eğitim sisteminin değerlendirilmesi hususunda esastır. Bu dönemlerin ülkenin; sosyal, ekonomik ve eğitimsel alanda reform dönemleri olması ehemmiyetlidir. İlgili literatür taraması yapıldığında; Sınar (1997), Cumhuriyet'in İlk On Yılında Okutulan Türkçe Ders Kitapları adlı eserinde, Antel'in "Sevimli Kıraat" adlı kitabını örnek olarak incelemiş, Berkol (2000), "44'üncü ilkokul" adlı çalışmasında Deneme Okulunu kuran Antel'in eğitim tahayyülünden söz etmiş, Akbaba (2013), Lise Tarih Ders Kitaplarını Değerlendirme Formunun Geliştirilmesi adlı çalışmasında Antel'in liselerde okutulan tarih derslerinde kullanılacak materyaller bağlamında değerlendirmesine yer vermiş, Ata (2014), Marksist siyaset ile Durkehimci pedagoji arasında bir Türk aydını: Sadrettin Celal Antel ve Tarih öğretimi çalışmasında Antel'in eğitim tarihindeki görüşlerine yer vermiş, Aslan (2014), Cumhuriyet öncesi ve erken Cumhuriyet dönemlerinden yurtdışına gönderilen, eğitim alanında yenilik yapmış eğitim bilimcilerden olan Antel'in eğitim alanındaki çalışmalarına yer vermiş, Karagöz (2014) doktora tezinde ve 2017, 2022 yılında yapmış olduğu çalışmalarda Antel'in eğitim görüşlerine yer vermiştir, Erdoğan (2016), Eğitim Psikolojisine Dair Ontolojik Bir Değerlendirme adlı eserinde, Antel'in pedagojik görüşlerine yer vermiştir ve son olarak; Günay (2024) Yüksek lisans tezinde, Antel'in Umumi Didaktik (1952) adlı eserini incelemiştir. Sadrettin Celal Antel'in eğitim görüşlerinin, belirli dönemlerde Türkiye'de uygulamaya konulan eğitim programları içerikleriyle benzerliklerinin ortaya konması araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada kullanılan veriler ;Sadrettin Celal Antel'in eserleri ve bu konuda yayınlanmış kitap, makale, yüksek lisans tezi ve doktora tezleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Çalışmada yer alan bazı kavramların tanımları aşağıda verilmiştir.

Eğitim: Bireye kazandırılmak istenen bilgi ve beceri ile eksik yönlerinin giderilmesi, bireyde istendik yönde davranış değiştirme sürecidir.

Felsefe: İnsanın hakikati ararken; bilme, anlama, anladığını açıklama serüvenidir.

Eğitim felsefesi: Eğitimin bütüncül bir şekilde ele alınmasını sağlayan, eğitim politikası ve disiplini ile ilgili sistemler bütünüdür.

İdealizm: Dünyada yer alan tüm şeylerin düşünceden türediğini savunan felsefedir.

Realizm: Öznel ve soyut olmayan düzenin içinde yer alan gerçeklerdir.

Pragmatizm: Genel bağlamda Amerikan felsefesi olarak görülen pragmatizm, kaynağını işlevsellik kuramına dayandırmaktadır. Pragmatizm bir felsefe olarak incelendiğinde, doğrunun keşfi olarak görülmektedir (Küçükahmet vd., 2003, s. 109).

Natüralizm: Doğanın tüm manasıyla gerçeklere dayandığını söyleyen felsefedir.

Materyalizm: Evrendeki tüm gerçekliğin canlı ve canlı olmayan bütün nesnelere, tüm süreçlerini maddeye dayandıran öğretilerdir (Yıldırım, 2004, s. 128).

Varoluşçuluk (Egzistansiyalizm): Toplumsaldan ziyade bireyselciliği temel alan, insanın tek ve biricik olduğunu vurgulayan, insanın doğasını anlamlandırmaya çalışan felsefi akımdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Sadrettin Celal Antel'in, çocukluk öğrenim ve meslek hayatı, Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi üyeliği, topluma bakışı ve Antel'in eserleri, eğitim görüşleri, II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemi eğitimi ve eğitim programları, Türkiye'de Cumhuriyet dönemi program geliştirme çalışmalarının ilişkin kuramsal bilgiler ele alınmıştır. Sadrettin Celal Antel ile ilgili olarak alanyazın araştırmalarına yer verilmiştir.

2.1. Sadrettin Celal Antel'in Çocukluk, Öğrenim ve Meslek Hayatı

Sadrettin Celal Antel, 1890 yılında İstanbul'da doğmuştur. Antel, yaşamını 1954 yılına kadar sürdürmüştür. Antel'in eğitim hayatına yapmış olduğu katkılar; ikinci Meşrutiyet dönemi ve erken Cumhuriyet dönemi içerisinde. İkinci Meşrutiyet döneminde, devletin iç politikada ve dış politikada yaşamış olduğu sıkıntılar, yeni bir siyasi ve toplumsal düzen arayışını meydana getirmiştir. Osmanlı'nın son dönemlerinden, erken Cumhuriyet dönemine geçilirken, eğitim alanında yapılan faaliyetlerin, araştırılması önemlidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile eğitime verdikleri önem arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Bu çerçevede devlet, gerek eğitim alanında gerek askeri alanda yenilik yapma kararı almıştır. Sadrettin Celal Antel de işte tam bu dönemde eğitim alanında yapılan yenilik faaliyetlerinden yararlanmıştır (Ata, 2014).

1909'da Osmanlı Devleti'nin yurt dışı öğrenim bursunu kazanarak 'Ecole Normale Superieure de Saint Cloud'dan mezun oldu. Sorbonne Üniversitesinde Durkheim'in derslerini takip etti. 1911'de Fuad Köprülü ile birlikte Gustave Le Bon'un Kitleler Psikolojisi kitabını "Ruh-ül cemaat" adıyla çevirdiler. 1913'te yurda döndüğünde Adana Darülmüallim Müdürlüğü'ne atandı.'"(Ata, 2014, s.28).

İstanbul'da değişik okullarda müdürlükler, Fransızca, Pedagoji (Terbiye-i Etfal) ve Felsefe öğretmenliği yaptı. 1919'da Türkiye Sosyalist Fırkası üyesi oldu. Tunçay'a göre (1979), son Osmanlı Meclis-i Meb'usanı için seçimlerde aday olmuş, ama kazanamamıştır. 1919'da

Ethem Nejat'ın sorumlu müdür olduğu Kurtuluş dergisinin yazı kadrosunda yer aldı. 5. sayıdan sonra yazı kadrosu Aydınlık dergisini yayınlamaya başladılar (Erkek, 2012, s. 39).

2.2. Sadrettin Celal Antel'in Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi yeliği

Sadrettin Cell 1920'de Dr. Şefik Hüsnü'nn (Değmer) Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisine girdi. 1921 ve 1925 arasında 31 sayı çıkararak Aydınlık Mecmuası'nın sorumlu müdürü oldu (Sadi, 1994, s. 641). 12 Eylül 1922'de Türkiye Halk İőtirkiyn Fırkasının kapatılması üzerine protesto metnine imza attı. 20 Kasım 1922'de St. Petersburg ve Moskova'da yapılan 4. Komintern Dünya Kongresi'ne Türkiye'den katılan yedi kiőilik heyetten biri oldu (Tunçay,1979; Ata, 2014). Antel, bu kongrede emperyalizme karşı olduğunu beyan ederek, Ankara Hkmetini destekleyici konuőmalar yapmıştır.

Sadrettin Cell 1923'te Hiyanet-i Vataniye Kanunu'na göre tutuklandı, kanun İstanbül'da usulüne uygun yürürlüğe konmadığı için mahkemece beraat ettirildi (Tunçay, 1979, s. 58). Şubat 1925'te siyasal yazıları ve görüşlerinden dolayı Takrir-i Skn Yasası'na göre tutuklandı ve 7 yıl hapse mahkûm edildi. İstiklal Mahkemesi'nde "Ben cumhuriyetiyim. Ben bütün muallim toplantılarında cumhuriyetiliği müdafaa ettim. Çıkardığımız mecmua ve gazetelerde, dağıttığımız beyannameler cumhuriyeti iőçiye benimsetmek içindir." (Tevetoğlu, 1967; Ata, 2014) diyerek kendini savunmaya çalıőtı.

18 ay tutuklu kaldıktan sonra 29 Ekim 1926'da Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla siyasal tutuklular için çıkarılan af yarasından yararlandı ve partiden ayrıldı. Bir yıl Talim ve Terbiye Dairesi'nde çevirmen olarak görev aldı. 1927'de İstanbül Kız Öğretmen Okulu'nda Yurttaşlık Bilgisi ve Psikoloji öğretmenliği yaptı. İstanbül Erkek Öğretmen Okulu'nda Psikoloji ve Pedagoji öğretmenliğinden sonra, 29 Aralık 1936'da İstanbül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde lisede öğretmen olacaklara pedagoji sertifikası vermek için kurulan Pedagoji Enstitüsü'ne profesör olarak atandı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Zekeriya Sertel'in Tan gazetesinde Nazizme karşı ve Sovyet dış politikası lehine yazılar yazdı. 1944'te görevinden alınmasının ardından Danıőtay'ın 5 Nisan 1945 tarihli kararı ile geri döndü ve 12 Şubat 1954'e (vefatına) kadar bu görevini sürdürdü (Ata, 2014, s. 28).

2.3. Sadrettin Celal Antel'in Eserleri

Sadrettin Celal Antel, hayatını idame ettirdiği döneme ışık tutacak birden fazla eser kaleme almıştır. Bu doğrultuda Antel'in eserlerinde, toplumsal ve siyasi olayların izlerini görmek mümkündür. Kitapları incelendiğinde Antel'in, hayatı boyunca eğitimle ilgilendiği, eğitim camiasına özgün ve yegâne olarak nitelendirilecek eserler bıraktığı görülmektedir. Antel'in eğitime ve topluma yönelik eserlerinin başlıcaları şöyledir:

2.3.1. Terbiyede Ölçü (Bilgi Testleri)

Sadrettin Celal Antel'in, ülkemiz adına pedagoji çalışmalarına katkı sağlaması maksadıyla yazılan bu eseri ne yazık ki kendisi tarafından tamamlanamamıştır. 12 Şubat 1954 de fakültesindeki çalışma odasında aniden vefat etmiştir. Sadrettin Celal Antel bu eserini ortaya koyabilmek için uzun yıllar çalışmıştır. Kitabın bir kısmı her ne kadar matbaaya verilmeye hazır olsa da bir kısmı tasarı aşamasında kalmıştır. Terbiyede Ölçü, Antel'in kıymetli eşi Nazıma hanımefendinin işbirliği ile bastırılmıştır.

Kitap toplam yedi bölümden oluşmaktadır. Antel'e göre kişiler meşgul oldukları disiplinle ilgilenmeli, kendi alanlarında yaptıkları çalışmalardan emin olmalılardır. İlime ulaşmada Antel akli ve mantığı başat olarak konumlandırmıştır. Antel aynı zamanda ilime esas olarak oluşturulan eğitim sistemlerinde, eklenecek derslerin öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun olarak oluşturulması gerektiğinden söz etmiştir. Eğitim sisteminin, öğrencilerin seviyelerine uygun olarak oluşturulup oluşturulmadığını denetleyecek bir mekanizmanın yokluğundan da rahatsızlığını dile getirmiştir.

2.3.2. Umumi Didaktik

Antel, bu eserini özellikle öğretmenlik için lisans eğitimi alan ve lise öğretmenleri için kaleme almıştır. Antel, kitabında yaptığı değerlendirmede, Türk eğitim sisteminde programların Arap ve Acem etkisi altında kalması sebebiyle batıdan gelen yeniliklere kapalı olması ile birtakım ilerlemelerden mahrum kaldığını, belirtmektedir. Antel, eğitim sistemimizin çağın gereksinimlere uygun şekilde her daim revize edilerek, ilerlemesinin önemine Umumi Didaktik adlı eserinin neredeyse tüm bölümlerinde değinmiştir. Bütün

derslerin kendi içinde değerli olduğunu söyleyen Antel, her ders için gerekli ilgi ve alakanın gösterilmesi gerektiğinden söz eder.

2.3.3. Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat

Antel tarafından 1927 yılında kaleme alınan eser Türk Matbaası'nda İstanbul'da basılmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra yazılan eserde amaç; Cumhuriyet çocuklarının, ilkokul birinci sınıfa giden öğrencilerin okuma yazma eğitimini almasını sağlamaktır. Okuma yazma bilincinin yanı sıra çocuklarda bilinci oluşturmak amacıyla, dil ve ırk kavramlarına vurgu yapılan hikâyelere yer verilmiştir. Kitap harf devriminden hemen hemen bir yıl önce yazıldığı için Antel, kitap dilinin çocukların anlayacağı şekilde sade ve açık bir şekilde oluşturmuştur.

2.3.4. Maarifimiz ve Meseleleri

Sadrettin Celal Antel, Cumhuriyet'in ilanı ile; kültürel kalkınmanın nasıl olabileceği üzerine düşünmüş, Maarifimiz ve Meseleleri adlı kitabında, şehir ve köylerin sosyoekonomik durumlarını analiz etmiştir ve yine şehir ve köylerin ihtiyaçlarının birbirlerinden farklılık gösterdiğini söylemiştir. Eserde genel olarak; şehir ve köylerin sosyoekonomik şartlarının birbirinden farklılık göstermesi sebebiyle buralara açılacak muallim mekteplerinin de iki ayrı şekilde oluşturulması gerektiğinden söz etmiştir.

2.3.5. Yeni Eğitim ve Öğretim Tekniği

Antel, bu eserinde bağınazlığa karşı çıkmıştır. Geçmişe ve belli sisteme ki bu sistem ne kadar mükemmel ilerlese ilerlesin, körü körüne bağlı kalmanın zayıflık göstergesi olduğunu söylemiştir. Bu çerçevede özellikle eğitim alanında, öğretmenlerin kendilerini tekrar etmemeleri gerektiğini dile getirmiştir. Öğretmenden bugün, dünden yaptığından farklı bir şeyler yapmalıdır. Öğrencilerin, okul ortamında kendilerini güvende hissetmeleri gerektiğini, öğretmen ve öğrenci ilişkisinin samimi keza özgür bir havada içerisinde olması gerektiğini çünkü kişiler ne görürse topluma öğrendiklerini o şekilde aktarırlar diyerek ilerlemeci bir anlayışla eserini kaleme almıştır.

2.3.6. Sosyalizm ve Tekâmülü

Sosyalizmin genel şemalarının yer aldığı kitapta, sosyalizmin doğuşu, sosyalizme genel bakışın nasıl olduğu ve yine sosyalizmin gelişiminden söz edilmiştir. 1920 yılında Türkiye perspektifinden bakılarak uluslararası durumu gözlenmiştir. Eserde teknik detaylara çok yer verilmeden sosyalizm kavramı ana hatları ile ele alınmıştır.

2.4. Sadrettin Celal Antel'e Göre Eğitim

İnsanlar için yeryüzündeki ilk mevcudiyetinden beri çocuklarını korumak, onlara doğadan ve başka insanlardan gelebilecek tehlikelere karşı kendilerini muhafaza etme yolunu öğretmek köklü bir güdü ve yaşamsal bir ihtiyaç olmuştur. Bu tabii ihtiyaçla birlikte insanlar kendi çocuklarını kendi bilgi ve tecrübelerinden hareketle eğitmeye ve içinde yaşadıkları çevreye alıştırmaya çalışmışlardır. İnsanlığın ilk eğitim icraatı sayılabilecek bu süreç, dağınık ve yaygın bir şekilde sürdürülmüştür. Zaman ilerledikçe insanların sahip oldukları bilgilerin çoğalması ve işbölümüne dayalı yeni toplum yapılarının oluşmasıyla birlikte eğitim, daha düzenli ve daha sistemli bir şekilde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Antel, 1926; Erdoğan, 2020, s. 30). Geçmişe körü körüne bağlılığın, geleceğin fırsatlarının kaçmasına neden olacağı, bir sistemin ne kadar fevkalade olursa olsun bağınaz bir ruh anlayışıyla, o sisteme bağlılığın zayıflık olarak addedildiği unutulmamalıdır. Bundan dolayı çocukların eğitiminde oldukça önemli konumda olan öğretmenlerin, yeniliklere açık bir şekilde eğitim yapmaları ve sürekli kendilerini yenilemeleri gerekmektedir (Antel, 2023, s. 10).

Öğretmenlerin neden yaratıcı olmaları gerektiğini Antel şöyle dile getirmektedir: “Çocukların iyiliği konusunda, Rousseau gibi tamamen iyimser olmamaklar birlikte, çocukların büyüklerden daha kötü olmadığını, çocukların yaşama karşı şevk ve inançlarının daima diri olduğunu, bunun öğretmenlerin yönlendirmeleri ile her zaman canlı tutulacağını ifade eder (Antel, 2023, s. 12). Antel, burada öğretmenlere görev addederken, çocukların kusurlarından ötürü tek başlarına sorumlu olamayacaklarını, ebeveynlerin, çocuklardan önce eğitilmesi gerektiği öyle ki çocukların ebeveynlerinin batıl inançlarının kurbanı olmamasından bahseder (Antel, 2023, s. 25).

Antel'in 1930'da yayımlanan Pedagoji adlı eseri, Türkiye'de yeni harflerle basılmış eğitim kitabı olması sebebiyle oldukça önemlidir. Antel bu eserinde, çocuk eğitiminde olması gerekenin ailenin ve okulun işbirliği yapması olduğunu belirtir. Antel'in 1909'da Osmanlı

Devleti'nin yurt dışı öğrenim bursunu kazanması ve bu çerçevede dil eğitimi alması onun çeviri alanında eser vermesine yardımcı olmuştur. Decroly Usulü (1926) ve Yarının Mektepleri (1958) adlı çevirileri buna örnektir.

Bilginin amaç değil, araç olduğu, yaşamsal alanda karşımıza çıkan sorunların zekanın kullanılarak halledilmesi gerektiği bilinmelidir. Yaşamsal bağlamda; gerek sanat alanında gerekse mesleğe mensup alanlarda yaşanacak sorunların bütün insanları ilgilendirdiği unutulmamalıdır. Okullarda öğretilen bilgiler, öğrencilerin yaşamında “*hatıra bilgi*” olarak kalmaktadır. Hal böyle olunca, gündelik yaşamda burnu kanayan, zehirlenen, boğulan kişiye yardım edemeyişimiz bilgilerimizin “*hatıra bilgi*” olmasındandır. Okullarda, öğrencilere yaparak ve yaşayarak öğrenme ilkesi ile öğretim gerçekleştirildiğinde bu bilgiler “*hatıra*” olmaktan çıkarak “*işlevsel bilgi*” halini alacaktır (Antel, 2023, s. 35).

Bilginin işlevsel hale gelmesinde “*Etkin Okul*” rol oynamaktadır. Etkin okullarda öğrenciler, sabahtan akşama kadar öğretmenin anlattıklarını dinleyerek zaman geçirmezler, aksine; öğrenciler, öğretmenin anlattıklarına eklemeler yaparak, derse katılır ve fikirlerini beyan ederler. Bu anlayışla, “*Etkin Okul*” eş anlamlısı olarak “*İş okulu – Arbeitshule*” kavramı kullanılmaktadır. Etkin okullarda temel gaye, yapılan işin bir amaca hizmet etmesidir (Antel, 2023, s.41-42). Eğitimin bir gayeye yönelik yapılması noktasında ise; fonksiyonel eğitim (Education fonctionelle) M. Claparede tarafından ortaya konulmaktadır. Arzu edilen bir işin yapılması, etkinliği doğurur. Bir zorunluluk üzerine yapılan işler ise; etkinlikten çok edilginlikle alakalıdır (Antel,2023, s. 44).

Antel'in eğitime yönelik düşüncelerinden hareketle, insanın toplumsal bir varlık olduğunun idraki ile eğitim sürecinin başladığının söylemek doğru olacaktır. Sosyal varlık olan insan, toplumla bütünleşebilmek adına işbölümünde görev almalı ve içinde bulunduğu toplumun gereklerine cevap vermeliydi. Bu bağlamda, kendi kendini zorunlu olarak oluşturan sistemin içerisinde yer alan insan, eğitimle bu döngüde kendini geliştirdi, sisteme ayak uydurdu.

Sadrettin Celal Antel'in ; Lenin ve Lenizm, Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat, Bizim Alfabe, Yeni Terbiye ve Tedris Tekniği, Test Usulü, Maarifimiz ve Meseleleri, Terbiyede Ölçü adlı kitapları aynı zamanda, Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası, Yaşamak için, Sınıf Muallimi, Bizim Mecmua, Muallimler Mecmuası, Terbiye, Aydınlık gibi dergilerde eğitimle ilgili görüşlerini anlamımıza yardımcı yazıları bulunmaktadır.

Cumhuriyet'in ilanı ile yapılan köklü değişiklikler ve yeniliklerde olan, TBMM tarafından, 3 Mart 1924'te kabul edilen Öğretim Birliği Yasası (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) ve Harf İnkılabı, halk eğitimi, köylünün eğitimi için gerekli ve en önemli faaliyetlerdendir. Modernleşme çabalarının devamında dört yıllık eğitim veren ilk öğretmen yetiştirme kurumlarından olan Darülmüallimin-i Aliye'nin açılması, öncesinde adının Muallim Mektebi daha sonrasında Öğretmen Okulu olarak değiştirilmesi bu önemli faaliyetlere örnektir. Cumhuriyet'in ilan edildiği dönemde, Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu romanında da belirtildiği üzere köylerde okuma yazma oranı çok düşük ve köylere gidip eğitim verecek öğretmen sayısı son derece azdı. Dönemin şartları göz önüne alındığında, öğretmen bireyler şehir yaşamını bırakıp taşranın zor şartları altında eğitim sürdürmeyi tercih etmiyordu. Bu zorlu şartlara rağmen köylere gidip eğitim vermeyi kabul edenler ise, gitseler bile eğitim verecekleri bir alt yapı göremiyorlardı. 1924 yılında anayasaya ilköğretimin her Türk vatandaşı için zorunlu devlet okullarında parasız olarak sunulacağına dair bir madde eklenmiştir. Fakat bu maddeye rağmen 1935 yılına bakıldığında bile köylerde okullaşma oranının oldukça düşüktü. Köylerde savaş yıllarının maruz bıraktığı tahribat devam etmekteydi. İnsanlar, ilkel metotlarla tarım faaliyetlerini sürdürdükleri için, beden gücüne ihtiyaç duyulmaya devam etmekteydi. Anayasa eklenen ilköğretimin her Türk vatandaşı için zorunlu olması maddesi nedeniyle bu sıkıntılı duruma bir çözüm aranmıştır. Tam da bu noktada düşünülen Köy Enstitüleri hazırlıklarına 1935 yılında başlanmış, 1940'da ise Köy Enstitüleri resmi olarak açılmıştır. 17 Nisan 1940'da 3803 sayılı Köy Enstitüleri kanunu ile, amaç sadece köy öğretmeni yetiştirmek olmamıştır, köye yararı olacak çeşitli meslek elemanlarının yetiştirimi de Köy Enstitüleri aracılığıyla yapılmaya çalışılmıştır.

Antel'in, halkın eğitimi hakkında görüşlerine bakıldığında, maarif meselesi bir toplum meselesi olarak ele alınır. Sadrettin Celal'e göre, iyi bir halk eğitimi, memleketin siyasi ve iktisadi sisteminden ayrı olarak müstakilen tetkik edilemez, teşkilat, program, usulü tedris ve terbiye meselelerini ayrı ayrı değil belki yekdiğerine merbut olarak umumi ictimai esaslara rabit ederek memleketin iktisadi sistemini nazar itibara olarak verilmelidir. Yoksa şimdiye kadar oldu gibi başka memleketlerdeki tarz ve müesseseler körü körüne tatbik etmek, münferit ve kısmi bir takım ıslahatlar yapmakta devam edersek olumlu ve iyi neticeler elde edemeyeceğimizden emin olmalıyız. Bize bugün lazım olan sade faydalı değil, belki kurtarıcı ve diriltici tedbirlerdir (Antel, 1923; Karagöz, 2014, s. 311).

Nasıl ki; ‘‘Sanat, sanat için değil, toplum için olmalı’’ görüşünü benimseyenler var ise, Antel içinde eğitim halk için olmalıdır. Halkın istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte bir eğitimin olmasını savunmuştur. Halkın eğitimine önem verilmesini toplumun; siyasi ve iktisadi sistemleri ile btnleştireci olarak görmektedir. Antel, yeni neslin laik Cumhuriyet’in gereklerini karşılayacak şekilde yetiştirilmesi gerektiğinden söz etmiştir. Halkın eğitiminde öğretmenlere büyük bir rol atfetmiştir. Antel, ğretmenlerin yalnızca eğitim faaliyetleri yürütülürken değil, halkın yardımına her daim koştan kimseler olmasını istemiştir. Antel’in belirttiği şekilde halka karşı tutum sergileyen öğretmenlere halkın hızlı bir şekilde alışacak olması, öğretmenlerin halk insanı olarak görülmelerini kolaylaştıracaktır. Okulların halka açık olarak faaliyetlerini sürdürmeleri, kütüphanelerinin bulunması, müzelerinin, sergi ve konferans salonlarının olması, halkın ilgisini çekecek ve onları eğitim almaya yönlendirecek, eğitim kurumları olması gerektiğini dile getirmiştir. Antel, hkmetin ana görevinin; mevcut ğretmen eksiklerinin giderilmesi için, ğretmen okullarının sayısını arttırması gerektiğini vurgulamıştır. Yine bu çalışmaların sadece teorik olarak kalmaması gerektiğini en kısa zamanda pratiğe geçirilmesinin zorunluluğundan söz etmiştir.

2.5. Antel’in Yaşamış Olduğu Dönemde Eğitim ve Eğitim Programları

Aydemir(2023)’e göre, Eğitim felsefesi, eğitim sürecine, uygulamalarına, disiplinlerine ve kurumlarına yönelik felsefi bir yaklaşımdır. Eğitim felsefesi kavramı, bizlere Türk eğitim sisteminin siyasi ve ideolojik etmenler ışığında şekillendiğini göstermektedir. Bu durum ikinci Meşrutiyet döneminde de geçerli olmuştur. Türk eğitim sisteminin siyasi ideolojik koşullarda sürekli değişmesi günlük olarak görülen ihtiyaçların giderilmesi üzerine şekillenmiştir. Kalıcı ve köklü bir eğitim programının meşrutiyet döneminde uygulandığı görülmemektedir. Tanzimat döneminde ülke adına birçok yenilik yapılmaya çalışılmıştır. Lakin bu gelişmeler sırasıyla; Osmancılık, İslamcılık ve ulusçuluk ideolojileri altında olmuştur. Bu yenilikler eğitim açısından önemlidir. Günümüzde eğitim, hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Küreselleşen dünya ile birlikte her gün sayısız yenilikler meydana gelmektedir. Bireylerin yaşam akışı içerisinde olabilmeleri için süregelen yeniliklere ve gelişmelere açık olmaları gerekmektedir. Yenilikler eskide meydana gelen gelişmelerin üzerine her gün bir yenisi konularak yapılmaktadır. Eğitim tüm bu gelişme süreçlerinde

meydana gelenleri özümseyerek, toplum yararına en uygun olacak şekilde kendini yenilemektedir.

Felsefe, insanlığın geçmişten bugüne getirmiş olduğu düşünceler bütünüdür. Bundan sebeptir ki geçmiş ile şimdi arasında bu bağın kurulması eğitim ve öğretim ile mümkündür. Felsefe ve eğitim arasındaki ilişki, birbirinden bağımsız olarak düşünülüp ele alınamamaktadır. Felsefenin, eğitim ile etkileşiminde yeni fikirler ve pratik alanları meydana gelmektedir. Eğitim ve felsefe birbirlerinin şekillenmesinde yardımcıdır.

Eğitim üzerine felsefi düşüncelerin etkileri oldukça fazladır. Eğitim insan hayatına katkı sağlamak ve insan hayatını olumlu yönde etkilemek adına varlığını sürdürmektedir. Bu amacını ortaya koyarken eğitim, felsefeden beslenmektedir. Eğitim sistemi tarafından belirlenen hedefler, öğrenciye kazandırılmak istenen davranışlar bütününde oluşmaktadır. Bu belirlenen hedeflere ulaşmak için felsefeden yararlanılmaktadır. Felsefi görüşler tek tek analiz edilerek, analiz edinilen ilkeler sonucunda hedef davranışları belirlenmelidir. Eğitimde hedefler kadar önemli bir diğer kavram içeriktir. İçerikler oluşturulurken temel alınan felsefi akımlar ve öğrenci seviyesi harmanlanarak oluşturulmalıdır.

Eğitim hedefleri sonucunda, öğrencinin o hedefi ne doğrultuda kavradığı eğitim hedefinin amacına ulaşip ulaşmadığı merak konusudur. Bu merakın giderilmesi sınav durumları ile giderilmektedir. Eğitimin hedefi belirlenirken yararlanılan felsefi akım, sınav durumu ile orantılı olmalı birbiri ile çelişmemelidir. Aynı zamanda eğitim faaliyetinin aktarıcısı veya rehberi olan öğretmen; hangi felsefi akım belirlendiyse oradaki rolüne uygun olarak davranmalıdır. Eğer bir çelişme söz konusu olursa burada hedeflere ulaşmadan söz edilemez.

Felsefe ve eğitim birbirlerine karşılıklı olarak bir katkı sağlama sürecine bulunmaktadır. Felsefi hedeflerin ve felsefi hedef davranışlarının geliştirilmesinde eğitim de oldukça önemlidir. Eğitimde meydana gelen gelişmeler felsefenin de gelişmesine olanak sağlamaktadır (Sönmez, 2014, s. 66).

Felsefe ve eğitimin birbirlerinden kopuk ve bağımsız bir şekilde hareket etmeleri mümkün değildir. Zira eğitim ve felsefenin birbirleri etkileşimi sonucu eğitim felsefesi ortaya çıkmıştır. Eğitim felsefesinde gaye, bireylerin güncel gelişmeleri takip etmesi, araştırması, sorgulayan, birbirlerine karşı saygı gösteren, özgüvenli, duygu ve düşüncelerini özgürce tam manasıyla ifade edebilen, milli değerlerine saygılı kişiler oluşturmaktır.

Eğitim ve felsefe uyumlu bir ilişki içerisindedir. Fakat bu uyumun sağlanabilmesi için eğitim felsefesi eleştirel bir rol izlemektedir. Toplumun istek ve ihtiyaçlarını eleŐtirerek, eğitimin çağın gereksinimlerine ne derece cevap verildiğine bakılmaktadır.

Meşrutiyet döneminde yapılan çalışmalar bir deneme aşaması ve Cumhuriyet döneminde hazırlık olarak görünebilir. Bu dönemde batı tarzı sosyo kültürel hareketlerin beraberinde getirmiş olduğu yenilik fikirleri eğitim alanında da vuku bulmuştur. Yapılan alıŐmalar ilköğretim okullarının yaygınlaŐtırılması, ortaöğretim ve yüksekokulların sayısının arttırılması, kız öğrencilerin eğitime katılımının sağlanması gibi adımlardır. Aynı Şekilde Fransız okullarının yanı sıra diğer ülkelerde görülen eğitim sistemleri ele alınmıŐ ve incelenmiştir.

II. Meşrutiyet dönemi 23 Temmuz 1908 ve 11 Nisan 1920 arası dönemi kapsamaktadır. Bu iki tarih arasındaki dönem II. Abdülhamit'in Osmanlı anayasasını askıda bıraktığı ve kendi başına ülkeyi yönettiği bir dönem olarak görülmektedir. Dönem boyunca eğitim alanında birçok yenilikle karŐılaŐılmıŐ fakat Osmanlı süregelen savaŐlardan ötürü ayakta kalamamıŐtur (Çelebi & Asan, 2014, s. 267).

II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı'nın son dönemi olmakla birlikte, kurulacak Cumhuriyet'in reformcu kesiminin önemini hissettirdiği bir dönem olması ile bilinmektedir. Vatanını seven, ulusalcı bireylerin yetiştirilmek istenmesi eğitim anlayışının bu doğrultuda oluŐturulmasına imkn sađlamıŐtur.

Burada ilk olarak ilköğretimde yenilik ve gelişmeler incelendiği takdirde, 1913 yılında Tedrisat-ı İptadiye Kanun-i Muvakkati (ilköğretim geçici kanunu) ıkartılmıŐ olup, kanun geçici olmasına rağmen Cumhuriyet döneminde de yürürlükte kalmıŐtur. Bu kanunun beraberinde ilköğretim ücretsiz olduğu ilk kez kabul grmŐtur. İlköğretimin 1913 yılında canlılık kazanmıŐsa da dönem içerisinde bulunan ğretmen sayısının yetersiz olması nedeniyle yeni okullarda bir süre daha eski yöntemler uygulanmaya devam etmiştir. Meşrutiyet döneminde eski yöntemlerin uygulanılmasını sonlandırmak maksadı ile nitelikli ğretmen yetiştirme fikri oldukça ehemmiyet kazanmıŐtur ancak; mesleğinin öneminin yeterince anlaŐılmaması sebebi ile nitelikli kiŐilerden ziyade neredeyse yalnızca okuma yazma bilen kişiler mesleğe alınmıŐtur (Akyüz, 2013, s. 5).

II. Meşrutiyet döneminde ilk olarak özel okul pozisyonunda 'ana mektebi' veya 'ocuk bahçeleri' adıyla okullar aılmıŐtur. Okul ncesi çalışmalarda ana okullarla ilgili Alman

Froebel'den esinlenilmiştir. ‘‘Çocuk bahçelerinin’’ açılmasıyla çocuğun ebeveynlerden uzak, kendini keşfederek yaşamı öğrenmesi sağlanmıştır. Fakat yine okul öncesi eğitim kurumlarının açılma süreci, Balkan Savaşlarından sonraki döneme denk gelmiştir (Şahin & Tokdemir, 2011, s. 859).

II. Meşrutiyet dönemine ortaöğretim kurumlarına bakıldığında rüştiyeler, sultaniler ve idadilerin olduğu görülmektedir. Rüştiyeler, Osmanlı Dönemi'nde eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü sıbyan mekteplerinden daha iyi eğitim vermek maksadıyla kurulmuştur. Ancak amacına ulaşamayarak orta öğretim yönünden en düşük seviyeli okullar durumunda kalmıştır (Çelik, 2011, s. 40).

II. Meşrutiyet dönemi boyunca milli eğitim düşüncesi hâkim olmuş, vatan sevgisi ön plana alınmıştır. Yine dönem boyunca öğrencilere hak, adalet, vatan, millet kavramları sık sık aşılanmıştır. II. Meşrutiyet döneminde eğitim üzerine somut adımlar atılmış, Balkan Savaşlarından sonra ‘‘Osmanlılık’’ fikri önemini kaybetmeye başlamış olup, bu fikrin yerine ‘‘ulusalcılık’’ hâkim olmaya başlamıştır. Eğitim hayatına kız çocukların dâhil edilmesi sadece bilim değil, yurttaşlık bilinci ve çocukların karakterlerini oturtmak adına köy okulları düşüncesi bu dönemdeki eğitim bilimcilerin önem verdiği konulardan olmuştur (Çelebi & Asan, 2014,s.268).

II. Meşrutiyet döneminde eğitim, yöntemsel sorunlar başta olmak üzere amaç, işlev, program ve felsefi boyutlarda tartışılmıştır. Bu ayrıntılar siyasal gündemde eğitimde strateji sorunu haline dönüşmüştür. Bu durum eğitimdeki yenilikleri topluma ve sisteme nasıl uyarlanabilir sorunu etrafında şekillenerek bir çeşit eğitim politikası arayışı olarak da ifade edilebilir(Güler, 2020, s. 57).

Erken Cumhuriyet Dönemi:

1923-1940 yılları arasını kapsayan bu kavramsallaştırma, dönemsel bir sınırlandırmayı ifade etmektedir. Cumhuriyetin ilk yılları modern kurum ve kuruluşlarının ikame edilmeye başladığı bir dönemdir. Cumhuriyet öncesi dönemin değer ve alışkanlıklarının gözlemlendiği bir toplumda bu durumu ortaya koymak için böylesi bir dönemsel kavramsallaştırma tercih edilmiştir. Bunun yanı sıra bu kavramsallaştırma, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra herhangi bir keskin hatlarla çizilmiş, sosyolojik ve tarihsel bir dönemi karşılamamakla birlikte, çalışmanın sınırlarını belirlemek için kullanılan bir anlama sahiptir. Kaldı ki, kronolojik süreçte erken, orta ve geç dönem gibi dönemsel kavramsallaştırmalar sosyal bilimlerde kullanılmaktadır(Aslan, 2014, s. 29).

Cumhuriyet dönemine geçerken, toplum adına yapılması gereken çoğu köktenci değişimlerin temeli Erken Cumhuriyet döneminde atılmıştır.

2.6. Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları

Okul, her çocuğun vatanına ve milletine iyi bir vatandaş olması için kazanması gereken temel bilgiyi, davranış ve beceriyi kazandırarak ve çocuğu milli anlayış çerçevesinde ahlaka uygun bir şekilde yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede okul; kişilere bilgi, temel beceri davranışı kazandırırken yine bireyleri yaratıcı düşünmeye, araştırmaya, girişken olmaya kendisi ve çevresiyle pozitif tutumlar geliştirmesine yardımcı olur.

Okullarda öğrencilere istenilen tutum ve davranışların kazandırılması bilimsel etik ve ilkelere göre hazırlanmış eğitim programları ile olmaktadır. Kişide gözlemeye karar verilen hedef ve davranışları, içeriği, eğitim ve sınama durumlarını kapsayan dinamik bir örüntüdür (Sönmez, 2014, s. 67).

En geniş kapsamıyla eğitim programı, öğrenciye eğitim kurumu içinde ve eğitim kurumu dışında belirli bir sistem ve plan dâhilinde öğrenme ve öğretme sürecinin düzenlenmesidir.

Eğitim programlarını oluştururken amaç; ülkenin kalkınmasına katkıda bulunacak bireylere yönelik çalışmaların yürütülmesidir. Eğitim programlarının işlevlerini yerine getirebilmesi için, işbirlikçi ve sistemli çalışmalar gerekmektedir. Program değerlendirme, eğitim programının uygulamaya yönelik tasarlanması, bilgilerin toplanması, analiz ve sentez çalışmalarının yürütülmesi olarak tanımlanabilir. Türkiye’de konuyla ilgili alan yazın incelendiğinde eğitim/öğretim/ders programlarının gerek tüm öğelerinin, gerekse bir veya birden fazla öğesinin değerlendirilmesine dönük çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan her program değerlendirme çalışması, programların geliştirilmesi konusunda önemli çabaların bir ürünü olmakla birlikte, bu program değerlendirme çalışmalarında değerlendirmenin amacı, değerlendirme modelleri, çalışmanın kapsamı, katılımcıların belirlenmesi ve değerlendirme çalışmalarının sürekliliğinin sağlanması vb. konularda çeşitli sorunların olduğu da vurgulanmaktadır (Özdemir, 2009, s. 128).

Program değerlendirme çalışmaları yürütülürken, program değerlendirme modelleri üzerinde durulmalıdır. Türkiye’de yapılan programa yönelik değerlendirmelerde, değerlendirme modellerinin temel alınarak yapıldığı az sayıda çalışma olduğu söylenebilir. Program değerlendirme çalışmaları eğitim programlarının olmazsa olmazlarındandır. Bu çerçevede Türkiye’de yapılmış program değerlendirme çalışmalarına baktığımız zaman; bu çalışmaların hangi yöntemle ve yaklaşımla yapıldığını anlamamız gerekmektedir. Program değerlendirme çalışmalarının amaçlarına ne derece hizmet ettiği, paydaşlar ve öğrenen ihtiyaçlarını ne ölçüde değerlendirdiği, hangi disiplin ve departmanlar tarafından

yürütüldüğü ortaya konulmalıdır. Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında, veri toplama yöntemleri olarak ilk kategoride karşımıza nitel araştırmalar çıkmaktadır. Nitel araştırmanın akabinde nicel araştırmalar, karma ve deneysel araştırmalar yer almaktadır.

Program değerlendirme çalışmaları yapılırken, çalışmaları yürüten kişilerin kimliklikleri üzerinde de durulur. O konuda yetkin olup programa fayda sağlayıp sağlamayacağı anlaşılması maksadıyla. Türkiye’de program değerlendirmeye yönelik çalışmalar, eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümünde Eğitim Programları ve Öğretim lisansüstü programları aracılığı ile yapılmaktadır. Küreselleşen dünya ile birlikte toplumların ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde cevap vermesi gerekmektedir. Türkiye’de yapılan program değerlendirme çalışmaları ile eksik veya uygulamada yanlış gördüğümüz noktaları giderebilmek adına ivedilikle eğitim programcıları ile işbirliği halinde çalışılmalıdır. Yapılan çalışmaların uluslararası literatür kapsamında değerlendirilmesi sonucunda, ihtiyacımıza yönelik revizeler gerçekleştirilmeli, lisansüstü programları daha aktif ve etkin hale getirmeli, farklı araştırmacıların araştırmalarına kulak vermeli çalışmalarımızı kapsamlı bir şekilde yürütmeliyiz.

Türkiye’de Cumhuriyet döneminde, 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997, 2005, 2013 ve 2018 yılları olmak üzere programlar hazırlanmış ve uygulanmıştır. Hazırlanan bu programların dönemlerinin sosyal, ekonomik ve siyasal koşulları çerçevesinde oluşturulduğu yadsınamaz bir gerçektir.

İlk olarak Cumhuriyet’in ilan edildiği tarihe baktığımız takdirde ülkede oldukça elverişsiz şartların olduğu görülmektedir. Ağır savaşlar geçirmiş olan millet, savaşlarda yaklaşık 3 milyon vatandaşını kaybetmiştir. Savaşların tahribatı o kadar korkunç boyutlardadır ki ülkede doktor, hukukçu, öğretmen, eczacı, mimar neredeyse kalmamıştır. Ne eğitim görülecek bir okul ne hasta bakılacak bir hastane ne üretim yapılacak bir fabrika bulunmamaktadır. Ulusun %20’si şehirlerde %80’i ise köylerde yaşamaktadır (Erdem, 2008, s. 192). Bu nüfus dağılım oranı vatandaşların o dönemde yaşam koşullarının anlaşılabilmesi için önemlidir.

Cumhuriyet’in ilanı ile beraber nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda eğitim kurumlarının yeniden aktif hale getirilmesi hedeflenmiştir. Türkiye’de cumhuriyetin ilanı ile birlikte eğitim programları yetiştirilecek yeni kuşağın ulusal bilinç kazanmasını amaçlamıştır. Bu noktada 1924 programı, milletin ihtiyaç ve koşulları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. 1924 programında ziraat, sağlık, yurttaşlık, coğrafya tarih

gibi ders içerdiklerine önem verilmiştir. 1924 programı iki yıl boyunca uygulamada kalmıştır. Program erkek ve kız öğrenciler için farklı şekilde hazırlanmıştır. Yine programda birbirinden farklı on dört ders bulunmakla birlikte en çok ders saati Türkçe dersine ayrılarak toplam program ders saati süresi yirmi altı olarak belirlenmiştir (Aslan, 2011).

Osmanlı döneminde uygulanan 1914 ilkokul programından çok farklı olmamakla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ilkokul programı olan 1924 ilkokul programı, Cumhuriyet rejiminin getirmiş olduğu yenilik ve etkileri ders kitaplarına taşımıştır. Kitaplardan bu dönemle birlikte, Arapça ve Farsça kelimeler azaltılmış Osmanlı imparatorluğunu ilgilendiren bölümler çıkarılmış, milletin bağımsızlığı ve Cumhuriyet'in ilanı ağırlıklı olarak ders kitaplarında verilmiştir. Cumhuriyet rejiminin vatandaşlık bilincinin oturtulmasında önemli bir yer tutacak olan Malumat-ı Vataniye dersi ilkokul programına eklenmiştir. Yine 1924 yılında İkinci Heyet-i İlmiye Toplantısında ilkokulların öğretim süresi beş yıla indirilerek alınan karar yürürlüğe konulmuştur (Maarif Vekâleti, 1924; Aslan, 2011, s. 724).

1924 programı, II. Heyet-i ilmiye tarafından Cumhuriyet döneminde ilköğretim kurumları için hazırlanan Türkçe ilk mektep programıdır. Bu program Arap harfleriyle hazırlanmıştır, Türk alfabesi henüz kabul edilmediği sebebiyle. 3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Arapça ve Farsça öğretime okullarda son verilerek Lisan-ı Osmani bu programda Türkçe adını almıştır (Maarif Vekâleti, 1924; Aslan, 2011, s.726). 1924 eğitim programında Türkçe dersinin, Kıraat ve İnşat, tahrir, elifba, sarf yazı olarak ana dil öğretimi ile beraber birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar öğretilmesi öngörülmüştür. Kıraat dersinde amaç; öğrencilere okuma becerisinin kazandırılmasıdır. Bu programda sadece kıraat dersi ve sarf dersleri ile ilgili içeriye yer verilmiştir. Kıraat dersindeki hedefte okuma parçalarının milli tarihi istiklal mücadelesine uygun olarak oluşturulmasıdır. Sarf dersinin içeriği ise; kaidelere gidilmesidir (Maarif Vekâleti, 1924; Aslan, 2011, s. 727).

1924 programı Türkçe dersi bağlamından genel olarak ele alındığında; öğrenme ve öğretme sürecine dair bir öğretim stratejisi tekniği ve yöntemi kullanılmasına yönelik bir ibareden ziyade; öğretmen merkezli aktarımı ve öğrenci tarafından kavram ve genellemelerin alındığı bir programdır (Maarif Vekâleti, 1924; Aslan, 2011, s. 727).

1924 programında Hendese dersinin içeriği geometri konularından oluşmaktadır. Geometri dersinde salt bilgidен ziyade eğitim ve öğretim faaliyeti gerçekleştirirken öğretim materyallerinden yararlanılması gerektiği vurgulanmış olup, bu sebepten mukavva ve

kâğıttan geometrik şekilleri yapılmıştır (Boyraz, 2020). Burada görseller yardımı ile öğrencilerin soyut bilgileri kavramsallaştırmaları hedeflenmiştir.

1924 ilkokulu programı proje maksatlı hazırlanarak iki yıl uygulamada kaldıktan sonra 1926 ilkokul programı hazırlanmıştır. 1926 programı Toplu Tedris anlayışını getirerek Cumhuriyet döneminin en kapsamlı programı niteliği taşımıştır (Arslan,2000; Karaduman, 2023,s.3). 1924 programına bakıldığında hayat bilgisi dersi görülmemektedir; hayat bilgisi dersi yerine programda musahabat, tarih, coğrafya tabiat tetkiki, ev idaresi, ziraat ve hıfzıssıhha dersleri görülmüştür (Arslan, 2011; Karaduman, 2023, s. 3).

Halk arasında var olan kopukluk yeni programla yok edilmeye çalışılmıştır. Bu programda beş yıllık eğitim süresinin ilk üç yılı hayat bilgisi dersi etrafında toplanmıştır. 1924 programında yer alan tabiat tetkiki, tarih, muhasebat, coğrafya dersleri hayat bilgisi adı altında toplanmıştır. İlkokul süresi ilk üç yıl ve son iki yıl olmak üzere devreye ayrılmıştır. İlk üç yıllık devrede tek kitap, son iki yıllık devrede ise çok kitap uygulaması benimsenmiştir (Maarif Vekâleti, 1924: Gültekin, 2020).

1924 programında, öğrencilerin çevrelerini daha iyi tanımaları adına; birinci ve ikinci sınıflar için, haftada üçer ders, ‘‘Mevsimin çiçekleri, ağaçlar, sebzeler, hububat, ehli ve gayri ehli hayvanlar, böcekler, kuşlar, su hayvan ve nebatları’’ dersi konulmuştur. Burada amaç, çocukların buldukları bölgede, evlerinde saksılarda, bahçelerde hangi sebze ve meyvenin yetiştirileceğini bilmesi, bölgelerinde yaşayan hayvanları tanımalarıdır (Alp, 2020, s. 383). Aynı zamanda yine 1924 programında bulunan, ‘‘El İşleri’’ dersi, birinci sınıflarda haftada iki saat olmakla birlikte beşinci sınıflara kadar aynı şekilde devam etmiştir (Alp,2020, s. 384).

1926 programı ile gelen metot ve ilkeler aşağıda yer almaktadır (Gültekin, 2020, s. 19):

- * Çocukların ilgi duyduğu alanlardan hareket ilkesi
- * Öğretilecek olanları inceleme aynı zamanda gözlemlenme
- * Karma metottun, ilk okuma aşamasında ve yazma aşamasında kullanılması
- * Küme çalışması halinde öğrenme
- * Yakından uzağa ilkesi

1926 yılında uygulamaya konulan program ile amaçların kısa tutulması nedeni ile 1936 yılında yeni bir programa ihtiyaç duyulmuştur. Dönemin tek partisi ve aynı zamanda iktidar

partisi olan CHP eğitim görüşlerini ‘‘Milliyetçilik, Halkçılık, Cumhuriyetçilik, Laiklik, Devletçilik, İnkılapçılık ‘’ ilkeleri önderliğinde program hedefleri yenilenmiştir. 1936 İlkokul Programı ile, kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı program yapma anlayışı terk edilmiş, ilkokul programının amaçları ve ilkeleri belirlenmiştir (Gültekin, 2020, s. 20-21).

1936 programı, çocukların milli bilinçlerini harekete geçirecek şekilde oluşturulmuştur. Toplumsal hayatın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte dönemin bir eğitim sistemi, çocukların üretime teşvik edecek ve karşılaştıkları problemler karşısında ise çözüm yolları arayacak şekilde oluşturulmalı ve bu program çocuklarda ilgi ve alaka uyandıracak şekilde düzenlenmeli anlayışı ile yeniden düzenlenmiştir. Burada temel hedeflerinden biri de verilecek ders içeriklerinin, öğrencilerin seviyesine uygun olmasını sağlamaktır. Her bir çocuğun birbirinden farklı olduğunu düşünürsek, bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak, çocukların gündelik hayatlarında işlerine yarayacak bilgiler çerçevesinde program oluşturulmalı anlayışı ile hareket edilmesi gerektiğine karar verilmiştir. İlkokulun ilk üç sınıfında sadece okuma yazma yoluyla değil; çocukların görüş ve fikirleri aynı zamanda oyun, müzik, dans gibi faaliyetlerle de tanınmalıdır şeklinde ifade edilmiştir (Gültekin, 2020, s. 25-26).

1948 programı,

İkinci Dünya Savaşından sonra, demokrasi de çoğulcu görüş artmakla birlikte, siyasi partiler seçimlere katılmaya başlamıştır. Bu döneme kadar, tek parti hükümetinin anlayışı, Cumhuriyet’in gereklerine uygun şekilde eğitim programlarının düzenlenmesi yönünde olmuştur(Gültekin, 2020, s. 27).O dönem köylerde yaşayan nüfusun fazla olması nedeniyle, köylerde ve kentlerde farklı eğitim programları uygulanmıştır. Fakat yürürlükte olan programlar, öğretmenlere rehber niteliğinde olmayıp daha çok yararlanılması gerekli kaynak olarak değerlendirildiği için, mevcut programın eksiklerinin giderilmesi adına yeniden program geliştirme çalışmalarına başlanmıştır(Gültekin, 2020, s.27-28). Yapılan çalışmalar neticesinde, 1948 program 1948-1949 yılında yürürlüğe konarak; 1968 yılına kadar uygulanmış böylelikle Cumhuriyet tarihinin en uzun süre yürürlükte kalan programı olmuştur (Gültekin, 2020, s. 28).

2.7. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında Sadrettin Celal Antel hakkında yapılan araştırmalardan örnekler verilmiştir.

Akbaba (2013), Lise Tarih Ders Kitaplarını Değerlendirme Formunun Geliştirilmesi adlı çalışmasında, lise tarih dersinde okutulan ders kitaplarının uzman görüşlerinden yararlanılarak bir değerlendirmesinin yapılıp, bu değerlendirme sonucunda bir değerlendirme formunun oluşturulması amacıyla söz etmiştir. Bu noktada Akbaba, Sadrettin Celal Antel'in şu görüşlerine yer vermiştir: Antel ders kitaplarının öğretim faaliyeti gerçekleştirilirken tek başına yeterli olamayacağını aynı zamanda ders kitabı olmadan da bir ders öğretiminin yapılmasının mümkün olmadığından söz etmiştir.

Ata (2014), Marksist siyaset ile Durkheimci pedagoji arasında bir Türk aydını: Sadrettin Celal Antel ve Tarih öğretimi adlı çalışmasında, Antelin eğitim anlayışı ve eğitim tarihi alanındaki görüşlerine yer verilmiştir. Antel'in danışmanı olduğu "Liselerde Tarih Randımanı" adlı lisans tezi incelenmiş, bu inceleme doğrultusunda Antel'in Amerika'da yapılan ilerlemeci ve politeknik eğitim anlayışının takipçisi olduğu, bununla beraber okullarda tarih dersinin öğretilmesinde milli tarihin hedefleri kapsamında Durkheimci, dersin içeriğinin oluşturulmasında ise tamamen olmasa dahi Marksist bakış açısı görülmüştür.

Aslan (2014), araştırmasında; Cumhuriyet öncesi ve erken Cumhuriyet dönemlerinde yurtdışına gönderilen, eğitim alanında yenilik yapmış eğitim bilimcilerden olan Sadrettin Celal Antel'in eğitime dair görüşleri kategorize edilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yurtdışına öğrenci gönderilmesinde bulunan prosedürler, yapılan sınavlar, öğrencilerin eğitim almak için gönderildikleri ülkelere yer verilmiştir.

Berkal (2000), 44'üncü ilkokul, adlı çalışmasında; Deneme Okulunu kuran Sadrettin Celal Antel'in görüşlerinden etkilendiği "İş Okulu" önde gelen temsilcilerinden olan Ovide Declory ve 44'üncü ilkokuldan söz etmiştir. Çalışmada 44'üncü ilkokul olarak ismi geçen okul, İstanbul Sulatanahmet'te bulunuyordu. İstanbul'un küresel kent haline gelmeye hazırlık evresinde, Sultanahmet ticaret merkezine dönüşünce, okulun öğrenci sayısının azalması hasebiyle ilkokul yıkılmıştır. Sadrettin Celal Antel'in, eserlerinde yer almayan bu okul, aslında onun meslek yaşamında gerek program gerek yöntem ve sosyal ilişkiler bağlamında gerçekleştirmek istediği okul olarak görülmektedir.

Erdoğan (2016), Eğitim Psikolojisine Dair Ontolojik Bir Değerlendirme adlı eserinde; eğitim psikolojisinin doğuşu, gelişimi ve bu gelişme sürecinde eğitim psikolojisi bilimine katkı sağlayanlar ele alınmıştır. Gelişme süreci 1952 yılında Türkiye’de bulunan öğretmen okullarında pedagoji dersinin kaldırılarak yerine eğitim psikolojisi dersinin konulmasıyla başlamıştır. Sadrettin Celal Antel’in 1930’lu yıllarda teorik ve pratik eğitime yönelik görüşleri pedagoji başlığı altında verilmiştir. 1936 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde kurulan Pedagoji Enstitüsüne Sadrettin Celal Antel gibi bilim adamları öncü çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar neticesinde eğitim ve psikoloji arasındaki etkileşim ortaya çıkmıştır.

Günay (2024), Sadrettin Celal Antel’in Umumi Didaktik (1952) Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme yüksek lisans tezinde; Antel’in, öğretmenlik eğitimi alan ve aynı zamanda lise öğretmenlerine yönelik olarak hazırlanan eğitim faaliyetlerinin ilkökul ve ortaokul döneminde faaliyet merkezli yürütülmesi gerektiği, lise yıllarında ise daha çok fikri gelişim amacıyla daha soyut ve daha teorik bir anlayışla ele alınması gerektiğinden söz etmiştir.

Karagöz (2014), İkinci Meşrutiyetten harf inkılabına kadar süreli yayınlarda eğitim görüşleri ve Cumhuriyet eğitimine yansımaları (doktora tezi); Sadrettin Celal Antel’in milli terbiye ile ilgili görüşlerinden bahsederken, Antel’in milli terbiye bağlamında aile ve çevreye verdiği önemden söz etmiştir. Sadrettin Celal asri terbiyenin en iyi şekilde verilmesi için, aile ocağı ve muhitinin, mektep ile aile ocağı münasebetinin çok önemli olduğunu belirtmiştir. Geri kalmış milletlere bakıldığında aile ocağı ve mektep arasındaki ilişkilerin az olduğunu bundan dolayı milli terbiyenin verilmediğini ifade etmiş ve geri kalmışlığın sebebini milli terbiyenin verilmemesine bağlamıştır. Milli terbiyenin verilmesinde aile okul işbirliğinin mutlaka sağlanması gerektiğini vurgulayarak Amerikalıların okul-aile işbirliğini örnek vermiştir.

Karagöz (2017), Cumhuriyet öncesi dönem öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği üzerine bazı görüş ve öneriler adlı yaptığı araştırmada; Cumhuriyet öncesi dönem içerisinde eğitimin temellendirilmesi ile ilgili görüşleri ve önerileri olan eğitimcilerle birlikte süreli yayınlarda konuyla ilgili görüşleri yer alan Sadettin Celal Antel’e yer vermiştir. Antel’in, ilkökuldan sonra öğretmen olmak isteyenlerin belirli kriterlere göre seçilmesi gerektiği görüşü çalışmada yer almaktadır. Bu kriterlerin ne olduğunun ise Antel; yetenek ve kabiliyet olarak açıklamaktadır. O dönem öğretmenlerinin yetkinliklerinin arttırılmadığı takdirde

gelecek nesillere yararlı olamayacaklarını belirtmiştir. Ayrıca öğretmen okulu mezunu olanları ve pedagojik formasyon sahibi olanların aslında birbirlerine benzer olmayan öğretmenlerden olduklarından söz ederek, öğretmen okulundan mezun olmayan öğretmenlerde eksiklikler bulunsa bile bu alanda zaman, emek harcayanların haricileştirilmemesini istemiştir.

Karagöz (2022), Cumhuriyet dönemi eğitime yön veren yerli ve yabancı uzman raporları (1911- 1927) adlı kitabında; 19.yy’ da sanayide yaşanan gelişmelerle birlikte, eğitime duyulan ihtiyacın artması hasebiyle birtakım yenilikler meydana getirilmiştir. Türk eğitim sistemi bağlamında Batıda yaşanan bu gelişmelerin idraki, Osmanlı Devletinin gerilemesi ve ardından devletin yıkılması ile daha bir netlik kazanmıştır. Bu çerçevede gerek II. Meşrutiyet gerekse Cumhuriyet’in ilanı ile batıya birçok aydınımız gönderilmiştir. Sadrettin Celal Antel de o dönemde Fransa’ya gönderilen önemli eğitimcilerimizdendir. Karagöz çalışmasında; Antel’in batı dünyasından edindiği gözlemleri ve Türk eğitim sistemi üzerine yapmış olduğu katkıları kaleme almıştır.

Sınar (1997), Cumhuriyet’in İlk On Yılında Okutulan Türkçe Ders Kitapları adlı eserinde; Türkçe’nin doğru konuşulması, doğru yazılması için öğrencilere verilecek eğitimin bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerektiğinden söz etmiştir. Cumhuriyet’in ilanı ile okul programlarında yapılan ilk değişiklik 1924 yılında olmuştur. Amaç; Cumhuriyet rejiminin benimsenmesidir, bunun yanı sıra padişahlığı ve hilafeti koruyucu söylemlerin okullarda egemen olmasının önlenmesidir. O dönemde yine dönemin önemli eğitimcileri birtakım eserler kaleme almıştır yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda, Sınar çalışmasında yazılan bu eserlere Sadrettin Celal Antel’in “Sevimli Kıraat” adlı kitabını örnek olarak belirtmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi söz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma modeli tekniklerinden doküman analizi, belge tarama tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme, doküman analizi, vb. kullanılarak, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde araştırılmasını ve anlaşılmasını ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım & Şimşek, 2011, 39).

Doküman incelemesi, araştırmaların geçerliliğini arttırmak ya da gözlem ve görüşmenin yapılamadığı durumlarda kullanılan bir yöntemdir. Araştırmalar da tek başına kullanılabileceği gibi destekleyici bir yöntem olarak da kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu yöntemin, yapılan çalışmanın amacına uygun kaynaklara ulaşması ve elde edilen veriler sayesinde işe yarar bilgilerin tespit edilmesi konusunda yardım sağladığı bilinmektedir (Çepni, 2007; Saban, 2007).

3.2. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması aşamasında; Sadrettin Celal Antel ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Sadrettin Celal Antel'in; Lenin ve Lenizm, Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat, Bizim Alfabe, Yeni Terbiye ve Tedris Tekniği, Test Usulü, Maarifimiz ve Meseleleri, Terbiyede Ölçü adlı kitapları elde edilerek ilk başvuru kaynak olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra dışında Sınar (1997) tarafından, Cumhuriyet'in "İlk On Yılında Okutulan Türkçe

Ders Kitapları adlı eseri”, Berkol (2000) tarafından, 44’üncü ilkokul, Akbaba (2013) tarafından, Lise Tarih Ders Kitaplarını Değerlendirme Formunun Geliştirilmesi, Ata (2014), tarafından Marksist siyaset ile Durkeimci pedagoji arasında bir Türk aydını: Sadrettin Celal Antel ve Tarih öğretimi, Aslan (2014) tarafından, Cumhuriyet Dönemi’nde Eğitim Bilimleri alanında yurt dışına öğrenci gönderilmesi olgusu, Karagöz (2014) tarafından, İkinci Meşrutiyetten Harf İnkılabına kadar süreli yayınlarda yer alan eğitim görüşleri ve cumhuriyet eğitimine yansımaları (1908 – 1928) doktora tezinde ve 2017, Cumhuriyet öncesi dönem öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği üzerine bazı görüş ve öneriler, 2022, Cumhuriyet dönemi eğitime yön veren yerli ve yabancı uzman raporları (1911–1927) çalışmalarının yanı sıra, Erdoğan (2016)’ın, Eğitim Psikolojisine Dair Ontolojik Bir Değerlendirme’si ve son olarak ise; Günay (2024) tarafından hazırlanan Yüksek lisans tezinde, Antel’in Umumi Didaktik (1952) adlı eserini incelemiştir. Antel’in hayatı, eğitime yönelik çalışmaları ve hakkında yazılmış kitaplar, makaleler ve tez çalışmaları dijital ortamlardan ve sahaflardan ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca elde edilen bilgiler 1924, 1926, 1932, 1948 eğitim programları elde edilmeye çalışılmış olup; dijital ortamlardan ulaşılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında; literatür taraması yapılmıştır, özgün eserler ve eğitim programları incelenmiştir. Bu çalışmada veriler toplanırken, Sadrettin Celal Antel’in; Lenin ve Lenizm, Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat, Bizim Alfabe, Yeni Terbiye ve Tedris Tekniği, Test Usulü, Maarifimiz ve Meseleleri, Terbiyede Ölçü adlı kitapları elde edilerek ilk başvurulacak kaynaklar, olarak kullanılmıştır. Bunun dışında Antel’in hayatı ve çalışmaları hakkında yazılmış kitaplar, makaleler ve tez çalışmalarından yararlanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada veriler, Sadrettin Celal Antel’in eserleri ve Sadrettin Celal Antel’in adının geçtiği özgün eserler ve 1924, 1926, 1932, 1948 eğitim programları karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir inceleme sonucu elde edilen veriler analiz edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM GÖRÜŞLERİNE YÖN VEREN FELSEFİ AKIMLAR

4.1. Eğitime Yön Veren Felsefi Akımlar

Felsefi akımlar, dünyada savunduğu görüşler bakımından eğitim ve felsefe ilişkisini ortaya koymaktadır. Eğitim ve felsefe ilişkisi incelendiğinde, eğitim ve felsefenin etkileşim halinde olduğu, bu etkileşim sonucunda meydana gelen eğitim felsefesinin, eğitimin amaç ve hedeflerine ne derece hizmet ettiği önem taşımaktadır.

Eğitimin başlıca hedeflerinden biri, bireylerin bilme, keşfetme ve öğrendiklerini aktarmalarını sağlamaktır. Bu bilme, keşfetme noktasında eğitim felsefesinden yararlanır. Felsefenin eğitime yapmış olduğu katkılar gibi eğitimde felsefeye katkılarda bulunur. Eğitim aracılığı ile bireylere, felsefi, bilimsel ve sanatsal alanlarda, birtakım davranışlar kazandırılır. Eğitim disiplin alanlarından biride felsefi eğitimidir. Eğitimde meydana gelen gelişmeler ve değişimler sayesinde, felsefi alanda da yeni imkan ve olanakların gelişmesi hedeflenir. Bu doğrultuda Türk Eğitim sistemi bağlamında eğitimi etkileyen felsefi akımların incelenmesi önemlidir (Alkan, 1983, s. 5).

4.2. Klasik Felsefi Akımlar ve Eğitim

4.2.1. İdealizm ve Eğitim

İdealizm denilince akıllara Platon gelmektedir. Platon'a göre; gerçek bilgiye yalnızca akıl ile ulaşılabilir. İdealizm bilinen en eski aynı zamanda insanlık tarihinde bilinen en etkili düşünce sistemlerinden olmuştur. İdealizm, dünyada yer alan tüm şeylerin düşünce sonucu üretildiğini anlatan felsefedir.

İdealist metafizik, kapsamlı, bütünsel, evrensel, tinsel zihin anlayışının olması gerektiğini belirtir. Bir noktada bireysel zihin evrensel zihinle bir ilişki içerisinde. Zihin, zihinle anlaşılabilir. Subjektif zihin başka zihinleri anlayabilir ve onları kavrayıp bilebilir. Bu anlama bir nevi evrensel varlıkların kabul edilmesidir. Tüm bu çabalar büyük evren ve küçük evren kavramlarıyla açıklanabilir (Gutek, 1997).

İdealizmde bilme süreci, akılda önceden var olan kavramların hatırlanarak ortaya çıkarılmasıdır. Bu çerçevede idealist eğitimde, bireylerin eğitim sürecinde aktif olduğunu kendi akıl ve yaratıcılarını kullanarak hedeflerine ulaşma süreci olarak tanımlanabilir.

İdealistler, öğrencinin kendi bilincinin ve kendi davranışlarının farkında olması gerektiğini ve benliğin en önemli kavram olarak görülmesi gerektiğini söylerler (Alkan, 1983). İdealizm, eğitim anlayışı incelendiğinde Ortaçağ kültürü göze çarpmaktadır. Ortaçağda kültürün oluşmasında din adamları ve kiliseler etkili olmuşlardır. Dinin egemen olduğu eğitim ortamında, eğitimin temel amacı dindar bireyler yetiştirmek olup eğitimin merkezine tanrı oturtulmuştur. İdealizmin etkili olduğu dönemlerde eğitim sisteminde otoriter yaklaşımın hakim olduğu görülmektedir. Yani öğretmen aktif, öğrenci burada pasif konumdadır. Nasıl ki din dogmatiktir bilgide kalıcı ve kesin değiştirilemez olarak görülmektedir. İdealist eğitimde sonuçtan çok sürece odaklanılmaktadır. Pratik bilgiden ziyade salt teorik bilgiler bulunmaktadır. Öğrenciden istenilen, verilen bilgilerin kavranılmasıdır. Öğrenci almış olduğu bilgileri eleştiremez yeniden değerlendiremez durumdadır. Bilgi öğrenme yeri olarak okullardan başka bir yer düşünülemez. Öğretmen sınıfta bir rehber bir yol göstericiden ziyade sınıfın düzenini sağlayan otoritedir.

4.2.2. Realizm ve Eğitim

Realizm, objektif bir zeminde somut olarak algılanan düzen içerisinde var olan gerçeklerdir. Realizm içinde gerçek kişiden kişiye göre değişen algısal bir süreç değildir. Akımın kurucusu olarak Aristoteles akıllara gelmektedir.

Realizmde algılamadan ziyade gördüklerimiz ile doğrudan temas bulunmaktadır. Gerçekçi görüş, idealizm ile taban tabana zıtlık içermektedir. Temelde idealist görüşe karşıt olarak ortaya konulmuştur. İdealistler görüneni algıları ile ortaya koyarken, gerçekçiler algısal dünyadan bağımsızdır (Varış, 1993).

Realizm doğruluğu net bilgileri sunar. Bilgi elde etme sürecinde bilimsel yöntemleri kullanılır. Realizm, bireyin aklını kullanarak kendisini geliştirmesi gerektiğinden söz eder. Eğitimin amacı; yeni nesillerin içinde buldukları toplumun farkına varmasını sağlamak ve bireyleri mutlu bir yaşama hazırlamaktır. Bunu yaparken kültürel mirasın korunması ve taşınması oldukça önemlidir.

Realist eğitimde; öğretmen, öğrenci, öğretilecek bilgi ve beceri önemlidir. Öğretmenler, alanında uzman, yetkin, donanımlı olmalıdırlar. Aynı zamanda öğretmen neyi nasıl öğreteceğini çok iyi bilmelidir.

Öğretmen, tarih, biyoloji, matematik, fizik vb. disiplinleri öğrenciye aktarırken bu disiplinlerin hangi sırayla sunulması gerektiğini analiz etmeli ona göre aktarımını yapmalıdır. Burada öğrenciye düşen görev ise; zihnini öğrenmeye açık tutacak şekilde hazırlamasıdır. Kurallara uymalı, öğrenme faaliyeti icra edilirken gerekli çabayı göstermelidir (Sönmez, 2014, s. 55).

Öğretmen, öğrenciye sunacağı bilgilere kendisi karar vermelidir. Sadece teorik bilgileri aktarmakla kalmamalı aynı zamanda bilgilerin işlevselliğinden öğrencilerine söz etmelidir. Realist eğitimde öğretmenden beklenen temel amaç; bilgiyi olduğu gibi öğrenciye sunmasıdır. Öğretmen etken, öğrenci edilgen olmalıdır.

4.2.3. Pragmatizm ve Eğitim

Pragmatizmde kişiye yarar sağlayan tüm şeyler doğru ve gerçek olarak kabul edilmektedir. Pragmatizmde, gerçek sabit kalmamaktadır. Sürekli bir değişim göstermektedir. Bu doğrultuda pragmatist eğitim, bireyin sürekli olarak kendisini geliştirmesi gerektiğini söylemektedir.

Pragmatizmde deneyimde önemlidir, eski bilgilerden hareketle pratik faydaya göre yeni bilgiler sunulabilir. Örneğin; gök gürültüsünden sonra yağmurun geleceği öğrenilmiş bir gerçekliktir. Bir annenin okula giden çocuğuna: “Bugün hava kapalı ve gök gürültülü, yağmur yağabilir, yanına şemsiye almalısın” demesi, pragmatist bilginin deneyimle elde edildiğini ortaya koymaktadır. Edinilen tüm bilgiler, insanın çevreyle etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Pragmatist eğitimde çevresi ile etkileşim halinde olan öğrenci, yeteneklerini geliştirmeli, öğretmenin rehberliğinde bilgi edinmek için çabalamalıdır. Bu tür eğitim anlayışında

öğrenci ön planda, aktif bir rol sergilemelidir. Öğrenciye salt ezber yöntemi yerine, okuduğunu anlama, anladıklarını özümseyebileceği refah bir ortam sağlanmalıdır. Pragmatist eğitimde öğretmen, öğrencisini iyi analiz etmeli, onun ilgi ve yetenek alanlarını belirleyip o doğrultuda yetişekler belirlemelidir.

4.2.4. Natürallizm ve Eğitim

Gerçek ve doğanın aynı kavramlar ve insanında doğal bir varlık olduğunu söyler natürallizm. Her şey saf halinde iyidir. Örneğin; insan ilk doğduğu anda iyidir sonra topluma katılması ile bozulur insan. İnsan doğduğunda her şeyden noksan olarak dünyaya gelir; çıplak doğar kıyafete ihtiyacı olur, aç doğar yemeğe ihtiyaç duyar, insana ihtiyaç duyduğu her şeyi eğitim verir. İhtiyaç duyulan bu eğitimi almanın yolu ise; ya diğer insanlar ya doğadır ya da eşyalardır (Sönmez, 2014, s. 62).

Natürallist eğitim, kişinin yapaylıktan uzak doğal olma sürecidir. Öğrencinin bilgi edinme sürecini gerçekleştirebilmesi için doğada bulunması gerekmektedir. Bilimsel bilgi, natürallist anlayışta başat konumdadır.

Öğrencinin bilgiye ulaşma sürecinde hazır bulunuşluğu oldukça önemlidir. Bilgiye erişmek için hazır bulunuşluğu bulunan öğrenci; hazır bilgiyi almamalı, kendi yetenek, istek ve emekleri akabinde bilgiyi keşfetmeli ve öğrenmelidir. Öğrencinin, öğrenme ortamının demokratik bir düzene sahip olması gerekmektedir. Kişiyeye gündelik hayatta işine yarayacak ve mutlu olmasını sağlayacak bilgiler öğretilmelidir.

4.2.5. Materyalizm ve Eğitim

Marx, kapitalist sistemin işleyişini ifade ederken özellikle yergisini belirtmek adına; emek-değer, artı-değer, kar teorisinden söz eder. İnsanın geçim kaynağının vasıtası olarak emeği görür. Emek beşeri arzuların, tatmin edilmesinde en büyük rolü oynar. Bu beşeri arzuların tatmin edilebilmesi için metalar yaratır. Bunun yanı sıra toplumsal bir boyutu da bulunur. Her ne kadar bireysel amaçlar için ortaya konulmuş gibi görünse de ortaya çıkan nesnelere tüm toplum faydalanır. Ancak her toplumsal üretim her bireyin emeğine dönüştürülmesiyle, toplam emek haline getirilir.

Kapitalist toplumda: üretim araçlarında özel mülkiyet, özel girişim, özel mübadele bireysel emeği metaların taşıyıcısı haline getirir. Bir metanın mübadele değeri insan emeğinden

başka bir şey değildir. O sebeptendir ki eğitim kurumu, kişilerin emek ve çabalarını tüm yönleriyle geliştirecek şekilde düzenlenmelidir. Materyalist eğitim anlayışında, teoriden pratiğe doğru uzanan bir sürecin olması istenmektedir. Eğitim ortamı adil fakat yine aynı eğitim ortamında gerektiği takdirde caydırıcı cezalar bulunmalıdır.

4.3. Eğitim Felsefesi Akımları

4.3.1. Varoluşçuluk (Egzistansiyalizm)

Varoluşçuluk öncelikli olarak 19. yy. sonlarında Almanya'da doğmuştur ve daha sonra İsviçre, Fransa, Danimarka'da görülmeye başlamıştır. Yeni bir felsefi tarz benimseyen varoluşçular; Martin Heidegger, Soren Kierkegaard, Jean Paul Sartre, Karl Jaspers gibi düşünürlerdir. Bu düşünürler, geleneksel felsefi düşünceden ayrılmışlardır (Gündoğdu, 2007, s.97). Varoluş felsefesinde, varoluş bir sisteme dâhil dilemez çünkü varoluşçuluk özgür ve dinamikdir. Bir sisteme dâhil edilememesi nedeni ile ise; başından sonuna dek, varoluşçuluğun bir bütün olarak incelenmesi zorlaşmıştır (Taşdelen, 2017, s. 151-152).

Düşünürler tarafından üzerine çokça farklı düşünceler üretilmiş ve değerlendirmeler yapılmış olan varoluşçuluk felsefesi çok boyutlu ve çok yönlü felsefi akımdır. İnsanın varoluşunu ele alan felsefi akım, kendisinden önce var olan felsefi akımların konuyu ele alışını incelemekle beraber, yaptığı açıklamalar bakımından farklılık göstermektedir. İnsanın kendi özünü analiz edebilmesi, ölüm, yaşam gibi kavramları ele alarak günümüz insanın sorunlarını ele almaktadır (Çelik, 2018).

4.3.2. Daimicilik (Prennialism)

Daimicilik akımı, Aristo ile Platon'un yapmış olduğu çalışmalar ile Yunan tarihinden, Thomas Aquinas'ın yürütmüş olduğu çalışmalar ile Ortaçağ'a kadar dayanmaktadır (Ellis,205:s.109). Daimicilik, tutucu bir eğitim felsefesi olarak bilinmektedir. Daimicilik akımını savunanlar, eğitim görüşlerinin yüzyıllar geçse dahi kalıcı olması gerektiğini dile getirirler ve daimici anlayışa sahip düşünürler, insan doğasının değişmeyeceğini söylerler (Ornstein & Hunkins, 2016; Erdener, 2019, s. 93).

Realist ve idealist felsefeye dayanan daimicilik akımı, evrende var olan bireyin yerini açıklamayı hedefler. Okulu, bireyi yaşama hazırlayan kurum olarak değil, yaşamın kendisi olarak görmektedir (Kazu, 2007).

Daimiciliğe göre eğitimin amacı; karakteri oturmuş, zeki ve çalışkan bireyler yetiştirmektir. Öğrenci kendisine öğretileni öğrenmekle ve kendisine kazandırılmak istenen davranışı kazanma noktasında edilgendir. Daimicilik akımında genel bir otorite ve bu otorite tarafından oluşturulan “doğru” varsayımı kitlelerce kabul olmayı beklemez hatta bu kabul olma beklenmediği gibi toplum varsayımları kabule zorlanır (Erkılıç, 2013).

4.3.3. Esasicilik (Özcülük- Essentializm)

Esasicilik; Micheal Demischevich, T. Briggs, R.Finney, William C. Bagley yapmış olduğu katkıları ile 1930’ların başlarında ortaya çıkmıştır (Tozlu,2003). Bireyin kendisinden önce var olan bilim, sanat ve yeteneklerin bireyle birlikte gelecekte var olması gerektiğini savunmaktadır. Esasici anlayışta entelektüel eğitim ön planda değildir burada önemli olan bireyin topluma ve çevresine karşı sağlamış olduğu uyumdur (Arslan, 1999).

Esasici eğitimde öğretmen alanında yetkin ve uzman olmalıdır. Öğretmen bir rehber gibi öğrencilerine yol göstermeli, öğrencilerde kendilerine anlatılan bilgileri ezber yolu ile öğrenmeli, tekrar etmelidir. Öğrenciler, öğretmenlerini izleyerek amaçlanan insan profiline ancak bu şekilde ulaşılabilir demektedir esasici eğitimde (Sönmez, 2014, s. 74).

4.3.4. İlerlemecilik

19. yüzyılda Amerikan toplumunda yapılan reformları yaşama geçirmek ve demokratik düşüncenin ortak bir paydada oluşturulması maksadıyla, pragmatist felsefi anlayışın bir paydada oluşturulması maksadıyla, pragmatist felsefi anlayışın John Dewey desteği ve eleştirisi ile eğitime uyarlanmasıdır. Bu bağlamda ilerlemeci anlayış, ontolojik olarak pragmatist düşünce ile benzerlik göstermektedir. Gerçekliği, bireylerin gelişim ve ilerlemesinde bir aracı olarak görür (Bakır, 2012, s. 49).

Dewey (2013)’a göre: ilerlemeci okullarda, öğretim faaliyeti öğretmen merkezli olmak yerine deneyim aracılığı ile öğretmeyi hedefler. Öğrencilerin üzerinde baskı oluşturmadan, onların bireysel özelliklerini ön plana çıkarmayı amaçlar ve aynı zamanda içinde bulunulan eğitim ortamında, alet ve gereçlerden en iyi şekilde yararlanmayı amaçlar.

4.3.5. Yeniden Kurmacılık (Reconstructionism)

İlerlemeci akıma göre, değişmeyen ve evrensel olan bir şey yoktur. Bilginin ortaya çıkış süreci bireyin geçmiş yaşantısı ve çevresiyle girdiği etkileşimin sonucudur. İlerlemecilik, öğretmenin etkin öğrencinin edilgen olmasını reddeder. İlerlemeciler, öğrencinin aktif olmasını, öğretmenin ise öğrenciye rehberlik etmesi gerektiğini söyler Cezacı bir anlayışa karşı çıkan akım, eğitim ortamının demokratik bir şekilde oluşturulması gerektiğini söyler (Sönmez, 2014, s. 78).

Yeniden kurmacılık, “Büyük Buhan” adıyla nitelendirilen, ekonomik sıkıntıların olduğu dönemden sonra, ilerlemeci akımın gözde olduğu bir dönemde tanınmıştır. İlerlemecilik akımının toplumda var olan işsizlik, halkın yoksulluğu, ayrımcılık gibi temel sorunları göz ardı ettiğini dile getirmiştir. Yeniden kurmacılık akımı, dünyada olup bitenlerin farkında olan öğrencilerin olması gerektiğini ve yine bu öğrencilerin merak duygularının olması gerektiğini, kendi sorumluluğunu alabilen ve bu sorumluluğun farkında olan kimseler olması gerektiğini söyler. Bireyler, yalnızca kendi yaşadıkları toplumun sorunlarına duyarlı olmamalı aynı zamanda dünyada olup bitenleri medya üzerinden okumalı, takip etmelidir. Öğretme sürecinde, gözlem, gezi, araştırma gibi üst düzey öğretim yöntemlerinden öğrenme aşamasında yararlanılmalıdır. Gelecekte bizi bekleyen sorunlar üzerine konuşulmalı, bu sorunlar üzerine düşünülmeli ve olası problem çözme yöntemleri ele alınmalıdır. Öğretim sürecinin öğrencide bir pekiştirecek ve akabinde bir dönüte neden olacak şekilde anlaşılır olarak oluşturulması sağlanmalıdır (Ornstein & Hunkins, 2016).

Bireylerin toplum içerisinde mutlu, işbirlikçi ve dengeli bir yaşamı ancak demokratik yaşam anlayışını düstur edinerek elde edeceklerini söyler (Sönmez, 2014, s. 82).

Yeniden kurmacılık akımında eğitimin amacı; toplumu yeniden inşa etmek, toplumsal düzeni sağlamak olmalıdır. Öğretmenler bu noktada bu toplumsal değişim ve dönüşümün temsilcileri olmalıdır (Erkılıç, 2008).

4.4. Çağdaş Reformcu Akımlar

İlk toplumlardan günümüze; eğitim ve öğretim süreçleri incelendiğinde, eğitimin farklı farklı kurumlar tarafından devam ettirildiğini görmekteyiz. Eski toplumların okuma yazma bilmediklerinden sebep, topluma uyumu sağlama noktasında, kendilerinden önce yaşayan insanları görerek, işiterek deneyimlediklerini bilmekteyiz.

Sanayi Devrimi ile toplumlarda meydana gelen değişimler, toplumsal sınıfları yeniden oluşturmuş, ulus bilinci ile yetişmek isteyen bireylerin eğitim anlayışında değişiklere sebep olmuştur. Modern topluma geçişle birlikte eğitimde meydana gelen değişimler akabinde klasik felsefeye alternatif çağdaş felsefi düşünceler meydana gelmiştir.

1900-1933 yılları arasında çağdaş eğitim akımlarının doğuş yeri Almanya olarak bilinmektedir. Almanya'da doğan bu reformcu eğitim hareketleri yine buradan farklı ülkelere yayılmıştır. Birbirlerinden sınır olarak uzak olan ülkeler, geliştirmiş oldukları çağdaş eğitim reformları noktasında aralarındaki sınır farkını hiçe sayarak yeni bir eğitim anlayışı noktasında birlik sağlamışlardır. Çağdaş eğitim hareketinin en verimli zamanını yaşadığı yıllar 1900-1933 yılları olarak bilinmektedir. 1933 yılı ile Almanya'da iktidar değişikliğinin yaşanması ile başa gelen Nasyonal Sosyalizm, Almanya'da reformcu eğitim üzerinde baskı kurarak, akımın kan kaybetmesine neden olmuştur. Almanya'da yaşanan bu baskıcı rejimden diğer ülkelerde etkilenecek bir süre yapılan mücadelelere rağmen yapılan çalışmalar başarılı olamamıştır (Aytaç, 2019, s. 16).

4.1. Sanat Eğitim Akımı

Sanat Eğitimi akımı, güzel sanatlar ruhu ile güzel sanat eğitimine destek vererek çağdaş eğitim akımlarını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu akım 19. yüzyılda insanın kendine yabancılaşmasını önlemek için eğitim alanında güzel sanatlar aracılığı ile yapılan reformları kapsamaktadır (Aytaç, 2019). Sanat eğitimi ideolojileri de tıpkı diğer değerler ve inançlar gibi değişimlere maruz kalır ve tepki verir zamanlarının sosyo-politik ve ekonomik gelişimine karşı ikircikli bir tutum olarak. Her ne kadar eğitim kavramı "estetik eğitim", "görsel eğitim" ve "sanat yoluyla eğitim" gibi kavramlar yıllar içinde başkaları tarafından sorgulanmışsa da iletişim ya da daha geleneksel anlamda sanat çalışmalarının okulun ana içeriği olarak vurgulanması konusunda, sanat eğitiminin eğitsel yönü şu anda bir canlanma yaşıyor gibi görünmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Ludwig Hirschfeld-Mack'i (1893-1965) sanat eğitimcisi olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra filizlenen uluslararası sanat eğitimi hareketine yeni bir yaklaşım getirmiştir. Hem sanat hem de el sanatları derslerinde bireysel yaratıcılığın ve ifadenin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu yaklaşım sadece bu konularda uzmanlaşmış pedagoglar tarafından değil, aynı zamanda sanat tarihçileri tarafından da desteklenmiştir, müze pedagogları, psikologlar, yaratıcılık araştırmacıları, eğitim akademisyenleri ve yetişkin eğitimi uzmanları eğitim ve müfredat

araştırması gibi. Ludwig Hirschfeld Mack'i ikinci dünya savaşından sonra Almanya'da ortaya çıkan Bauhaus akımını benimsemiştir. Bu akım işlevsellik ve estetiğin birleşimi neticesinde ortaya çıkmıştır. Ludwig Hirschfeld Mack sanat eğitim akımını da bu çerçeveye oturtmaya çalışmıştır (Stasny, 1999).

Almanya, İngiltere ve Avustralya'da pedagoğluk yapan Hirschfeld-Mack, aynı zamanda, genel olarak eğitime yönelik bir dizi konuya da değinmiştir. Odaklanılan soru, çoğu okulda verilen çağdaş eğitim türünün sanat eğitimine uygun olup olmadığıdır. Okulların, çalışmalarını eğitimin temel ilkelerine dayandırmak yerine her çocukta yaratıcı içgüdünün geliştirilmesi ve yaratıcı ifade için bolca fırsat vermesi gerektiğinden söz etmiştir. Hirschfeld- Mack'in gelecekteki okullar için talebi eğitimde, farkındalığı arttırmak ve eğer çocuk bir toplumdaki en önemli, merkezi figür olarak kabul edilirse sınıf ve öğretmen ve kazanılacak bilgi, gerçek bir eğitimin tatmin edilmesinde kullanılacak araçlar olacaktır diyerek sanat eğitimi anlayışını ortaya koymuştur (Stasny, 1999).

4.2. Çocuktan Hareket Akımı

1900 ve 1914 arası çağdaş eğitim reformlarına damga vuran “Çocuktan Hareket Akımı”, çocuğun eğitimin merkezine konularak yeniden keşfedilmesini sağlamakla birlikte eğitimde çağdaş bir reform yapmayı amaçlamaktadır. “Çocuktan Hareket Akımı” Jean Jacques Rousseau (8 Haziran 1712 - 2 Temmuz 1778)'nin anlayışı ile çocuğu ele almaktadır (Aytaç, 2019, s.30). Rousseau yapılacak olan işle ilgili çocuğun gerçek yeteneği var mı yoksa yeteneği olmadığı halde o işin taklit olarak mı yapıldığının farkına varılması gerektiğini söyler (Özöner, 2023).

Çocuktan hareket akımının en önemli temsilcilerinden olan Ellen Key (11 Aralık 1849- 25 Nisan 1926) bir çocuğun uyumsuz bir evlilik ortamında dünyaya gelmesinin olumsuzluklarını dile getirmiştir. Her çocuğun kendisini dünyaya getiren ebeveynleri tarafında sevilme hakkına sahip olduğunu belirten Key, evliliklerin sosyal ve ekonomik çıkarlar sonucu yapılmasının toplum yapısını bozduğundan söz eder. Ebeveyn sevgisi çocuğun elde etmiş olduğu ilk hakkıdır, ebeveynleri tarafından istenerek ve sevilme hakkına sahip olarak doğan çocuk aynı zamanda her açıdan sağlıklı bir yaşam ortamında büyümesini desteklemeye hazır bir ailede dünyaya gelmelidir. Key, ebeveynlerin farkındalığı ve sorumluluğu daha büyük bir aile gücüne dönüşebilmesi için eğitim kültürüne bilimsel bir yaklaşım eklemek istemiştir. Bu sebeptendir ki “çocuk hakları yüzyılı” kavramını ele almış

olup, çocukların yaşam kalitesinden birinci derecede sorumlu olan ebeveynlere yürekten bir çağrıda bulunmuştur: ebeveynler, çocuk bakımının ana alıcılarıdır, onlar evlenmeden önce bile çocuk doğurmanın ve büyütmenin ne demek olduğunu öğrenmek zorunda olmalıdır diyerek akımın ana hatlarını oluşturan düşüncesini beyan etmiştir. Ellen Key, kadın ve erkeğin çalışmak zorunda kalacağı yeni toplumda, annelik işlevinin çok önemli olduğundan söz eder. Kadının annelik rolünü tam olarak yerine getirebilmesi için, toplumdan var olan çocuk sayısı kadar ödenek alması gerektiğini ve böylelikle kapitalist toplumda daha kolay ayakta kalacağından bahseder (Macinai, 2013).

Ellen Key, Rousseu'dan esinlenerek, çocuğun doğası gereği iyi olduğunu söyler. Öğretmenin bu sebepten çocuğa müdahale etmemesi gerektiğini, her çocuğun hata yapma hakkının mevcut olduğunu, çocukların özgür bırakılarak öğrenme faaliyetlerini tamamlaması gerektiğini, eğitim modellerimizi yenilememiz, daha esnek hale getirmemiz, ihtiyaçlardan ziyade çocuğa ve onun ihtiyaç ve yeteneklerine odaklanmamız, gerektiğini belirtmiştir. Çocuk eğitiminde başarı için ilk koşul, kişinin kendisinin de çocuk olmasıdır. Ama bu, çocuksu bir tavır takınmamak, küçümseyici bir bebek gibi konuşmamak anlamına gelir. Kendisi ile alay edildiğini fark eden çocuk, bu tavrı takınanlardan tiksindir (Macinai, 2013).

Çocuktan Hareket akımının genel hatları ile; geleneksel eğitimde öğrencinin bireysel özellikleri göz ardı edilir, öğretmen her şeye hâkimdir, öğrenci görüşlerinin önemli olmadığı ifade edilir. Çocuktan hareket akımının reformcu eğitim anlayışı ise geleneksel eğitim anlayışının tam tersi şekilde, çocuk edilgen durumdan çıkararak aktif olmalı ve kendini geliştirmelidir demektedir (Aytaç, 2019, s. 32).

4.3. Kır Eğitim Yurdu

19. yüzyılın son çeyreğinde şehirleşmeyle birlikte gelişen entelektüalizme bir tepki olarak doğan akım, tabiata bağlı bir yaşamın olmasını savunur. Kır Eğitim Yurtlarında amaç; salt bilgi ile değil karakter olarak gelişmiş bireyler kazandırmaktır (Aytaç, 2019, s. 69).

Hermen Lietz akımının önemli temsilcilerindedir. Lietz kurulacak okulların, şehirlerden uzak olması gerektiğini, okul idaresinin ve kır alanında bulunan tarlaların idaresinin öğrencide olması gerektiğini söyler. Lietz toplumda bulunan insanlar arasındaki sınıf

farklılıklarının giderilmesi için kafa gücüyle ve beden gücüyle çalışanların ayrılarak oluşturulacağına inanır (Varol, 2020).

Lietz, okulun geniş bir alanda kurularak öğrencilere bedensel ve zihinsel faaliyetler yaptırdığından söz eder. Okul milli bilinci uyandırarak; vatan sevgisi, cesaret ve asillik gibi karakteristik özellikleri kazandırmalıdır. Okulların güzel sanatları da içinde barındırmasıyla eski eğitim sisteminde salt zihinsel öğretinin terk edilerek, zihinsel ve bedensel faaliyetlerin birleşmesi sonucu amacına ulaşacağını belirtir (Aslan, 2016, s. 295).

4.4. İş Eğitimi Akımı

20. yüzyılda çağdaş reformcu eğitim akımlarının ana noktasında yer alan İş Okulu akımı yine 20. yüzyıl çağdaş reformcu eğitim akımlarının en verim alınanı olmuştur. 1933 kendi zamanı olarak görülmektedir, hem kendi döneminde hem de kendisinden sonraki dönemde çağımızı kuvvetli bir şekilde etkilemiştir. Kapsamlı bir eğitim akımı olması nedeni ile diğer akımları bir nebze veya tamamıyla kendi nezdine alabilmiştir. Bu sebeplerdendir ki, 1900-1933 yılları boyunca, ilkokullarda olması gereken bir model olarak kabul edilmiştir (Aytaç, 2019, s. 87).

Georg Kerschensteiner iş eğitim akımının temsilcisi ve Almanya'da genellikle 'meslek okullarının babası' olarak anılır. Meslek okulları bağlamında Alman İmparatorluğu'nun 19. yüzyıldaki tarihi başarısı, mesleki eğitim kavramını tasarlamak olmuştur. Kerschensteiner'in teorik konumu, mesleki eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak görmesinde görülebilir; bu kavram daha sonra Almanya'da "mesleki modda eğitim" olarak tekrar tekrar ele alınmıştır (Özdemir, 2006).

4.5. Kolektif Eğitim Akımı

Eski zamanlardan bu yana insanoğlu diğer insanlarla birlikte yaşama ve çalışma düşüncesine sahip olmuştur. Bu düşüncesinin temelini insanın hayatta kalma gayesi ve aynı zamanda insanın güvende olma arzusu oluşmuştur. Toplu bir şekilde yaşamının ve bu birliktelik duygusunun sağlamış olduğu güvenlik hissiyatına sahip olmak, toplumda bir yere ait olma, aynı zamanda ait görünmek ve toplum içinde kabul edilme oldukça önemlidir. İyi ve anlamlı bir yaşam talebi türlü biçim ve nedenlerle başka insanlarla birlikte işbirliği yapma

zorunluluğunu getirmiştir. Bu da kolektif hareket olarak tanımlanmaktadır (Terkol, 2008, s. 28).

Kolektif eğitimin amacı; öğretim ilerlemesini hızlandırmak ve öğretim verimliliğini arttırmaktır. Öğretim, modern topluma uyarlanırken, toplumsal gelişme ve kolektifleştirme faktörü göz ardı edilmiştir. Öğretim teknolojisinin gelişmesi ve kişiselleştirilmiş eğitime yönelik toplumsal talebin artması ile grupla işbirliğine dayalı öğretim, küçük sınıf öğretimi gibi çeşitli öğretim biçimlerinin ortaya çıkması, uzaktan eğitim vb. kolektifleştirilmiş öğretim, bireyselleştirilmiş eğitimin avantajlarının yavaş yavaş özümsemesini sağlamıştır. Bu bağlamda, kolektivist öğretim yöntemleri araştırması uzun vadeli ve zorlu bir görev olacaktır. Öğretmenlere düşen görev ise kolektivist eğitimde; ilk ve ortaokul öğrencilerinin gelişimini desteklemek amaçlı sistematik planlamalar yapmış olmalarıdır (Qi, 2023).

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmamızın amacına uygun olarak belirlenen aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

5.1. Sadrettin Celal Antel'in eğitim görüşlerindeki temel felsefe nedir?

Antel'in eğitim görüşleri incelendiğinde takdirde eğitim anlayışında ilerlemeci ve politeknik eğitim akımlarıyla birlikte modernleşme düşüncesinin hâkim olduğu görülmektedir. Literatür taraması yapıldığında; eğitim kavramı üzerine nasıl birden fazla tanım yapıldığı ile karşılaşıyorsak aynı durum ilerlemeci eğitim içinde geçerlidir. İlerlemeci Eğitim, geleneksek eğitim anlayışının aksine, değişimi ve gelişimi birinci sıraya oturtan reformcu bir eğitim anlayışıdır. Geleneksel eğitim anlayışında olduğu gibi; katı kuralları olmayan, demokratik bir eğitim ortamında hoşgörüyü açık, eğitim faaliyetlerinin yürütülmesini arzu eden, çocuğun her şeyden önce bir birey olarak kabul edildiği, öğretmeni bilgi aktarıcı sarsılmaz bir otorite yerine; eğitim sürecinde öğrenciye rehber olarak gören bir eğitim yaklaşımıdır.

İlerlemeci eğitim anlayışına göre eğitim bir sonuç değil süreçtir. Öğrenci hayatı boyunca okulda ve sosyal çevresinde edindiği deneyimlerle hayata öğrenmeyi öğrenir. Yeni yaşantılar ve öğrenmeler öğrencinin problem çözebilme ve yaratıcı olma özelliklerinin de gelişmesini sağlayacaktır. İlerlemeci eğitim felsefesi bireyin ve toplumun sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde olması gerektiğini vurgular. Bundan dolayı eğitimin salt bir şekilde evrensel değerleri veya geçmiş yaşantıları ezberletme, öğretme gibi nitelikleri olmaması gerektiğini savunur. Birey ve toplum ancak öncekinden farklı ve geliştirilmiş bir kültür oluşturduğunda ilerleyebilir. Aksi takdirde önceki kültürel birikimin tekrarından başka bir şey olamaz (Tuncel, 2002).

Geleneksel eğitimden ilerlemeci eğitime geçiş ile birlikte öğrenci pasif durumdan aktif duruma geçmiştir. Bu eğitim sisteminde ağırlık öğrenciye doğru kaymıştır. Öğrenciden

beklenen rol, öğrenme için gerekli merakı gösterebilen, gelişimi sadece akademik olarak değil, ekonomik kültürel ve sosyal sermaye olarak gören bireyler oluşturmaktır. Öğrencilerin akademik bilginin beraberinde entelektüel bakış açısına sahip olması hedeflenmektedir. Öğrencinin aktif olduğu, eğitimin gidişatında söz sahibi olması, “Öğrenen Merkezli” anlayışın oluşmasını sağlamıştır. Antel, aynı amaca hizmet eden muhtelif tahsil kurumlarını birleştirmek, yeterli verimle işlemeyenlerinin kapatılması gerektiğini, bütün dikkat ve özeni daha iyi verimle işleyen müesseseler üzerinde yoğunlaştırmanın daha uygun olacağını ve eğitim de yetkili bakanlığın eğitimi, okulları, piyasa koşullarına ve taleplerine uygun şekilde yapılandırılmasının ihtimamına değinmektedir (1952, s. 10).

Özetlemek gerekirse; ilerlemeci eğitim felsefesi, öğrencinin eğitim faaliyetleri yürütülürken ihtiyaç duyulan materyallere yakın olması bu materyalleri ihtiyaçları çerçevesinde özgürce kullanabilmesi, duygu ve düşünceleri rahatlıkla açıklayabildiği, derslere etkin katılım sağladığı, problem çözme becerisi ve yaratıcı düşünme becerisi kazandığı öğretmen çok öğrenciyi merkeze alan bir eğitim düşünce sistemidir.

Antel, öğrencinin öğretmeni rehberliğinde bilgiyi özümsemesini istemektedir. Öğretmenin otoriteden çok bir rehber olarak görülmesi gerektiğinden söz etmiştir. Öğrencinin eğitim ve öğretim materyallerine yakın olması gerektiğini, özgür bir eğitim ortamında eğitim alması gerektiğini vurgulamıştır (Antel, 1952).

5.2. Sadrettin Celal Antel’in Topluma Bakışı

Antel’in Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist partisine üye olması, topluma bakış açısını anlamamız açısından önem taşımaktadır. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası, Türk Ocakları adı altında Berlin’de toplanan, Mehmet Vehbi Sarıdal, Ethem Nejat, Hamdullah Suphi Tanrıöver, İsmail Hakkı, Nurullah Esad Sümer, Vedat Nedim Tör gibi sosyalist hareketin etkisinde kalan aynı zamanda İşçi ve Çiftçi Partisini Berlin’de kuranların, Türkiye’de bir araya gelerek parti kurmasıdır. Şefik Hüsnü liderliğinde kurulan Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist fırkası 20 Eylül 1919’ da kurulmuştur. Kurtuluş dergisinde, partinin yayın organı tarafından sosyalizmin “Türkiye’yi kötü talihten, felaketlerden uzaklaştıracak tek yoldur... Sosyalizm, yoksul ve fakir olanlara saadet ve refah vaadinde bulunan bir yoldur... Sosyalistler toplumda bulunan sorunlara karşı şikayet de bulunması için bütün dünya proletaryasını birlik olmasını isterler” (Sayılğan,1968; Çakır, 2011, s. 82).

Antel(2023) Türkiye İşçi ve Çiftçi partisine üye olarak, topluma dair görüşlerini “Sosyalizm ve Tekâmülü” adlı eserinde şu şekilde belirtmiştir. Tarihsel literatüre bakıldığında, her döneme ait iz bırakan bir toplumsal hareket bulunmaktadır. Toplumsal hareket, toplumsal sınıfın eğilimlerini, yine onların kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmeyi hedefleyen eğilimlerin genel adıdır. Tarihsel dönemlerde, on dokuzuncu ve yirminci yüzyıl, toplumsal hareketliliğin derin ve köktenci bir şekilde ilerlediği bir dönem olarak görülmektedir. O zamana kadar var olan inançların baştan aşağı sarsılması, var olan ilkelerin yıkıcı bir eleştiri ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

Antel (2023, s. 6)’in belirttiği üzere: ‘dört tür’ toplumsal sınıf vardır.

1. Feodalite (derebeyi), soylular ve ruhban sınıfı (çökmüş, yok olmaya mahkûm sınıflar).
2. Küçük burjuvazi (çökmüş, yok olmaya mahkûm sınıf).
3. Kapitalist burjuvazi (şimdiki durumda gelip ve egemen olan sınıf).
4. Proletarya (şimdiki durumda mahkûm olan fakat toplumdaki yeri sürekli ve gittikçe artan bir şekilde büyüyen sınıf).

Dünyada biri çalışan diğeri çalıştıran iki sınıf beliriyor. Çalışan eziliyor, çalıştıran eziyor. Çalışanın genel adı proletarya, çalıştıranın adı ise sermayedar veya kapitalist’’ (Nejat,1919; Antel, 2023,s. 28).

Proletarya, kendisinden sonra gelen nesile bir şey bırakamayandır. Proleter daima kendisi adına çalışandır. Bir yazar üzerinden örnek verilecek olursa; yazar aralıksız çalışmak durumundadır. Çalışma koşulu ise sağlığının iyi olmasına bağlıdır. Yazdıkları yazıları, matbaada bastırıp, gazetede yayınlattığı için matbaa ve gazete sahibine bir nevi tutsaktır. Kendisinden sonra gelen nesile bir nevi hiçbir şey bırakamaz. Daima kendi zihin gücü ile çalışır. Matbaa veya gazete sahibi onun düşünsel sermayesinden faydalanır (Nejat,1919; Antel, 2023, s. 28).

Meslek sahipleri bütünüyle bu ülkeler nezdinde proletaryanın tamamını oluşturur. Proleter bu bağlamda sınıflara ayrılır: Sanayi proletaryası, götürü ve belirli bir iş karşılığında belli bir ücret alan işçi, gündelik ve aylıkçı olarak çalışandır. Bu sınıf işçileri; tezgah işçileri, fabrika ve imalathane, donanma görevlileri, inşaat işçileri, hamallar oluşturur. Tarım proletaryası, köyünde, küçük tarlasını eken çiftçi, meyve yetiştiricisi, ırgat, tarla bekçileri, çoban, orman işçileridir. El işçisi proletaryası, Ayakkabıcı, derici, nalbant, kuyumcu, şoför, makineci, camcı, oyuncakçı gibi satıcılardan oluşan sınıftır. Uşak ve hizmetli proletarya,

pazarcı, seyyar satıcı ve toptancılar bu gruba girmektedir (Nejat,1919; Antel, 2023, s.30). Aydın Proletarya, mürebbiye, gözetmen, yazar, öğretmen, bilim insanı, mühendis, sanatçı, doktor, müzisyen, hükümet üyeleri, subay, memur bu sınıfı oluşturmaktadır. Serseri (Lümpen) proletarya, çapkınlar, eşkıyalar, hırsızlar, dolandırıcılar, asalak yaşam sürenlerde bu sınıfa mensuptur (Nejat,1919; Antel, 2023, s31). Proletaryanın haklarını ve yaşam refahını düşünen ve her şeyin üstüne emeği koyan, emeğe önem veren sosyalizm öğretisidir. Proletaryanın bu sömürü düzeninden kurtuluşunu sağlayacak olan dünyada tek düzen sosyalizm olarak görülmektedir (Nejat,1919; Antel, 2023, s. 32).

Antel (2023)'in belirttiği üzere: Türk toplumunun bu toplumsal ve ekonomik hareketten etkilenmiş olması kaçınılmaz olmuştur. Dönemin hükümet adamları Tanzimat-ı Hayriye ile burjuva hükümet sistemini belirlemişlerdir. Yeni yasa, eğitim kurumları ve yeni bilim anlayışıyla, yeni hükümet ve onun liberal yönetimi burjuvaziyle ilerlemeyi amaçladılar. Türk toplumu bu zihniyetle ilerlerken, burjuvazinin gereklerini sağlamak maksadıyla, toplumun ihtiyaç duyduğu malları ithal etti. Tüketim eski alışkanlıklarla değil yeni bilgi ve medeni usullere uygun olarak yapıldı. Eskiden kendi ulusunun ihtiyaçlarını kendisi karşılamaya çalışan ülkelerin bu anlayışlarının yerine ulusların ilişkisi ve birbirleriyle rekabetleri anlayışı benimsendi. Avrupa'da olduğu gibi küçük esnaf olan el işçileri (kumaş tüccarları, oyuncakçılar, mürekkepçiler... gibi), bizde de yok oldular ya da gelişim furçasından nasibini alamadılar. Burjuva anlayışı ile fakir halk zenginlere, geri uluslar, ilerlemiş uluslara bağlandılar. Maddi sebeplerden olumsuz etkilenen uluslar, haliyle manevi gelişimlerini sağlayamamaları hasebiyle cahil kalarak eğitimden uzak oldular. Tüm bu sebeplerden ötürü, halkın eşit koşullarda yaşaması, toplumsal düzenin sağlanabilmesi için sosyalizmin önemi, toplumsal bakışta esas tutulmuştur.

5.3. Sadarettin Celal Antel'in vermiş olduğu eserlerde eğitime dair görüşleri nelerdir?

İlim zihniyeti yalnız alimlere lazım değildir. Bütün meslek adamlarının bilhassa fikir mesleklerinde çalışanların, kendi sahalarına ait problemleri en doğru bir surette tetkik ve halledebilmeleri, karşılaştıkları güçlükleri en kolay bir surette yenebilmeleri, faaliyetlerine rasyonel ve verimli bir istikamet verebilmeleri için ilim zihniyetine sahip olmaları şarttır (Antel,1954; Siyavuşgil, 1955).

Antel(1955)'e göre kişiler meşgul oldukları disiplinle ilgilenmeli, kendi alanlarında yaptıkları çalışmalardan emin olmalılardır. İlime ulaşmada Antel akli ve mantığı başat olarak konumlandırmıştır. Antel aynı zamanda ilime esas alarak oluşturulan eğitim sistemlerinde, eklenecek derslerin öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun olarak oluşturulması gerektiğinden söz etmiştir. Eğitim sisteminin, öğrencilerin seviyelerine uygun olarak oluşturulup oluşturulmadığını denetleyecek bir mekanizmanın yokluğundan da rahatsızlığını dile getirmiştir (Antel 1954; Siyavuşgil, 1955).

Ölçü bugün insanın hayatında, doğumdan ölüme kadar, hâkim ve nazım bir rol oynamaktadır. Çocuğun doğum tarihi sene, ay, gün hatta saat ile tespit olunur. Müteakip günlerde sıhhati, ağırlığı ve harareti ölçülerek kontrol edilir. Modern dünyada insanın hayatı muayyen ölçülere göre tanzim edilir, emeği de muayyen ölçülere göre ödenir. Yiyeceklerimizi ve içeceklerimizi ölçü ile alırız, gündelik faaliyetlerimizi saatle tanzim ederiz, nakil vasıtaları saatle hareket etmektedir. Oturduğumuz evler, kullandığımız eşya ve aletler muayyen ölçülere göre yapılmaktadır. “Saat, metre, terazi, termometre, barometre, litre”

Burada, ölçünün mekteplerde edinilen bilgileri objektif olarak tespit etmenin öneminden ve gereğinden söz edilmiştir. Bilginin objektif olarak değerlendirilmesinin ehemmiyeti neredeyse tüm toplumlarda görülmüştür. Bu amaç doğrultusunda bilgi testleri, umumi zekâ testleri ve şahsiyet testleri yapılmıştır (Aslan, 2016).

Antel(1955)'in geliştirdiği testler ise:

- 1931 tarihli Mektebi Randıman Testi
- 1934-1935 yıllarında İlk Tahsil Randıman Testi
- 1932 tarihli İlkokul 1-2 Decroly
- 1933 tarihli Sebep – Netice Testi
- 1934- 35 yılları arası ilk tahsil verim testi
- 1934 tarihli Terman testi adaptasyonu
- 1934 tarihli Harry J. Backer grup zekâ testi yine 1934 tarihli Ballard testi adaptasyonu
- 1935 tarihli ise İlkokul aritmetik testidir.

Antel bu testleri İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsünde görevine başlamadan önce geliştirip, hazırlamıştır. Antel, İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsüne başladıktan sonra:

- 1938 tarihinde İlkokul Aritmetik Testi
- 1948 yılında Türkçe Testi: Ortaokul için
- 1949 de İlköğretim Verim Testi
- 5 adet 1951- 1954 yılları arasında Mantıki Tefekkür Testi: İstanbul Üniversitesi Tercih yoklamasına dâhil etmek üzere test geliştirmiştir.

Testlerin yer verildiği eser *Umumi Didaktik* adlı eserdir. Bu eserin, iki baskısı bulunmaktadır. Bu eserin ilk baskısı 1948 yılında, 1952 yılında ikinci baskısı yapılmıştır. İki baskı birbiri ile mukayese edildiğinde içerik olarak bir fark bulunmadığı anlaşılmıştır. İkinci baskıda ek olarak Yanlış – Doğru cetveli eklenmiştir (Günay, 2024).

Antel eserlerinde tahsil veriminin kontrolünden söz eder. Günümüzde sık sık karşılaştığımız ve sık sık kullandığımız ‘ekonomiklik ilkesi’, Tahsil Veriminin Kontrolü ile neredeyse birebir örtüşmektedir. Tahsil veriminin kontrolünde, mektepler bir fabrikaya benzetilmektedir. Nasıl ki fabrikanın verimli çalışması adına; para, zaman, emek bileşenlerinin olması gerekir mekteplerde de talebe ve muallim işbirliğinin olması gerektiği anlatılmaktadır. Fabrikalar, çalışanlarına emeklerinin karşılığı olarak bir ücret ödemektedirler ve işveren ödediği bu ücret karşılığında bir ürün çıktısı beklemektedir. Devlette eğitim faaliyetlerin yürütülmesi ve sürdürülmesi için eğitim faaliyetlerine yüklü miktarlarda bütçeler ayırmaktadır. Bunun akabinde yetişen talebenin miktarı, olgunluk seviyeleri ve verimleri önem arz etmektedir. Ülkemizde yer alan A şehrinde yetişen öğrencinin olgunluk seviyesi kendi okulunca değerlendirildiği on puanlık olabilir, B şehrinde yetişen bir okulda yer alan öğrenci yine kendi okulu tarafından değerlendirildiğinde o öğrencide on puanlık olabilir. Fakat her okul kendi bağlamında kendi öğrencisini değerlendirdiği için bu değerlendirme kısmının ne kadar objektif olarak yapıldığını anlamak mümkün olmamaktadır. İş bu sebeptendir ki Antel, öğrencilerin değerlendirilmesi hususunda ortak değerlendirme takdir ve kontrolünü mümkün kılacak ölçü araçlarının olması gerektiğini söylemektedir.

Günümüzde tartışma konusu olan sözlü mülakatlara, kendi dönemi çerçevesinde değerlendirmede bulunmuştur. Sözlü imtihanların, öğrencinin bilgisinin akabinde mizaç ve şahsiyetiyle de bütünleştiğini düşünmektedir. Aynı zamanda bilgi ölçme konusunda sözlü imtihanların çok objektif olmadığını jüri üyelerinin adayın dış görünüşünden, kıyafetine, konuşmasına kadar her şeyden etkilenerek kanaatlerini oluşturduklarını söylemektedir. Adaylar açısından bakıldığında ise kimilerine kolay kimilerine zor sorular gelebilmektedir. Buda çalışan ve çalışmayan öğrencinin ayrımının tam olarak doğru bir şekilde yapılmasını engellemektedir. Antel bu noktada yazılı mülakat ve sözlü mülakat karşılaştırılması yapmaktadır. Yazılı mülakatların sözlü mülakatlara nispeten daha objektif olduğunu ve öğrencilere daha eşit şartlar sunduğundan söz etmektedir. Bu eşit şartlardan kastı; her öğrencinin aynı ortamda sınava girmesi aynı süre içerisinde aynı soruları cevaplamasıdır. Yazılı değerlendirmenin sözlü değerlendirmeden her ne kadar daha objektif olduğunu söylese de Antel, bazı öğretmenlerin farklı zaman dilimlerinde değerlendirmiş oldukları yazılı kâğıtlara farklı farklı notlar verdiğini söylemektedir. Bu verilen farklı notların değerlendirmenin objektif boyutunu zedelemesi hasebiyle, yazılı değerlendirmede ortak bir ölçünün olması gerektiğini söylemektedir. Öğretmenler açısından not değerlendirme kâğıtlarının imla kuralları bakımından hatasız anlatım bozukluğu yapılmadan, not kâğıdının gereksiz bilgilerle şişirilmeden, istenilen soru ile ilgili birinci elden kitapların kısmen okunması ve akabinde bahsedilmesi önemlidir (Antel,1954; Siyavuşgil, 1955).

Antel burada klasik sınavlarda bireyin kendi yorumunu katarak bilgisizliğini kısmen de olsa gizleyebileceğini söylerken, test sınavlarında bireyin bilgisiz olduğunu gizleyecek bir ölçütün olmadığını belirtir. Klasik sınavlar yapım aşamasında zaman kaybettirirken test usulü bir sınavı bütün bir okula iki saat içerisinde tamamlattırılabilirsiniz demektedir. Klasik sınavlarda öğrencilere öğretilen konuların ancak sınırlı bir kısmı sorulurken test usulü sınavında öğretilen çoğu şey sorulabilir demektedir.

Antel, eserlerinde özellikle öğretmenlik için lisans eğitimi alan ve lise öğretmenleri için birtakım anekdotlar kaleme almıştır. Antel, Umumi Didaktik (1952), eserinin önsöz kısmında; lise öğretmenlerinin görevlerini başarı ile gerçekleştirebilmesi adına güçlü bir ihtisas bilgisine ve sağlam bir pedagojik tahayyüle ihtiyaç olması hasebiyle, Milli Eğitim Bakanlığının 1936 yılında İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsü'nü kurduğunu ve kuruluştan itibaren edebiyat ve fen fakültelerinde lisans eğitimini öğretim alanında yapanların Pedagoji Sertifikası alması gerektiğinden bahseder (Antel, 1952, s. 2).

Aynı zamanda alınacak bu Pedagoji Sertifikasında, Umumi Didaktik dersinin de olması gerektiğini, bu dersin liselerde öğretmenlik yapacak gençler için, eğitimin temel problemlerini anlama hakkında bir fikir edinmelerinin, bizzat yaşayarak deneyimlemelerini ifade etmektedir (Antel, 1948; 1952, s. 2).

Umumi manasında rasyonalizasyon: Beşeri faaliyetleri ampirik bir surette, göreneğe göre yapmaktan vazgeçerek, tecrübe ile kontrol edilmiş ilmi esaslara göre düzenlemek ve bu suretle zamandan, ham maddeden, ve insan emeğinden en çok faydalanmak, yani ancak lüzumu kadar hammadde kullanarak, lüzumu kadar zaman içinde, lüzumu kadar paranın ve emeğin sarfiyle en çok mahsul almaktır.

Birey bir işe öncelik karar vererek başlamalıdır. Karar verilerek başlanan işlerin zihinde oturtulması sebebi ile daha verimli gerçekleştirildiği görülmektedir. Eğer siz iş yaşantısı için koçluk yapacağınız bir birey ile ilerleyecekseniz ona en büyük yardımınız ne yapacağı hususunda karar vermesine yardımcı olmak olacaktır. Karar aşaması gerçekleştirildikten sonra hâlihazırda olan projesi aşamalandırılmalı her aşama için gerekli hazırlıklar yapılarak tekrar tekrar gözden geçirilmelidir. İlk bölümde Antel, eğitim içinde öncelikle bir karar verilme aşaması olması gerektiğinden söz eder. Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim sisteminde ne yapılacağı kararlaştırıldıktan sonra emin adımlarla kararlaştırılan bu hedefin gerçekleşmesi için gerekli adımları en ekonomik ve en pratik şekilde en yüksek çıktıyı almayı hedefleyerek uygulamalıdır.

İnsan öteden beri, biyolojik, psikolojik ve kültürel boyutları ile bütün olarak ele alınıp incelenir. Bireyi biyolojik, psikolojik olarak geliştiren ise eğitimidir. Bireyin gelişimini sağlayan eğitim, toplumunda kalkınmasında önemli bir yere sahiptir. Bu sebeptendir ki eğitime verilen değer bütün toplumlarda günden güne artmaktadır. Gelişen teknolojinin beraberinde, bireyin öğrenmesi gereken bilgi ve becerilerin fazlaşması birtakım karmaşıklığa yol açmaktadır. Modern dünya kavramının ortaya çıkması ile bu karmaşıklığın giderileceği, nitelikli eğitimin sunulacağı kurumlar “okul” olarak görülmektedir. Okullarda verilecek eğitimin, bir plan, program ve belli bir disipline bağlı verileceği görüşü bilginin öğrenilmesini kolaylaştıracaktır.

Okul kuramının ortaya çıktığı ilk günden bu yana gelişiminin aşamalarının incelenip, analizinin yapılması ancak; geçmişi anlamakla mümkündür. Sosyal unsurların kişilerin gelişiminde dikkate alınması eğitimsel değerlendirmenin beraberinde tarihle mümkündür. İşte bu noktada toplumların olgu ve olaylarının açık bir şekilde anlaşılması, tamamıyla ele alınıp incelenmesi eğitim tarihi verileri yardımıyla mümkün olmaktadır. Eğitim tarihinde,

eğitimde rasyonalizasyon oldukça önem arz etmektedir. Bireysel farklılıkların dikkate alınmasının beraberinde, milli birlik duygusu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Antel'in eserine baktığımız zaman, sanayi devriminin beraberinde kadınlarında iş hayatına eskisinden daha fazla dâhil olması ile anne ve babaların henüz okul çağına gelmemiş çocuklarını kreşe gönderdiklerini görmekteyiz. İlk kreşin Fransa'da 1844 yılında ortaya çıkmış olduğu görülmektedir (Antel, 1948).

Eğitim alanında var olan argümanlar incelendiği takdirde, ihtiyaçları karşılanmış insan, belirli bir düzeyde eğitim alarak daha üst düzey ihtiyaçlarını karşılamaya yönelir. Özgür bırakılan birey, oyun düzeyinde eğitim yaşantısına yönelir. Bireyi özgür bırakıp, kendisini bulması hususunda destek verdiğimiz zaman merakı, ilgi ve alakası kendisini geliştirebileceği ortamlara girmesini sağlar. Ama yönlendirme ve baskı altında olanlar 'zorunlu eğitimi' sona erdiğinde kendilerini eğitime tamamıyla kapatabilirler. Akabinde iş düzeyinde eğitim: pratik ve teorik kavramların can bulduğu noktadır. Okullarda ilk başlarda teorik eğitim verilmektedir. Ardından çeşitli staj programları ile pratik eğitim verilir. Antel bu pratik eğitimin öneminden şöyle bahseder: "Teknik öğretimin fonksiyonu, milli ekonominin bütün şubeleri, milli endüstrinin inkişafı için lazım olan yüksek mühendisleri, teknisyenleri, kalifiye işçileri yetiştirmek içindir" (Antel, 1948). Bunun için meslek öğreten okulların olması gerektiğine özellikle vurgu yapmıştır.

Her dönem, kendi eğitim anlayışını ortaya koyar. Kendi dönemine uygun bireyler yetiştirmeyi hedefler. Bu bağlamda eğitim programları devreye girer. Eğitim programlarına önemli katkıları olmuş kişilerin ilk ve ortaöğretim okullarında program geliştirme çalışmalarında yer almaması alanın gelişmesine sekte vurmuştur.

Eğitim programları ile bireylerde istendik yönde ilerleme sağlanabilir. Fakat zamanın kısıtlı olması ve bireylerin öğrenmesi gereken çok fazla bilgi bulunması hasebiyle zaman zaman sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu bağlamda eğitim programlarında öncelikle; hedef kitlenin belirlenmesi gerekmekte akabinde belirlenen hedef kitlenin en iyi şekilde analizi sağlanmalı ve değerlendirilmesi yapılmalıdır. Öğrenciye düşen ise bu çerçevede; bilginin içselleştirilmesi adına iyice anlanması ve sentezlenmesi gerekmektedir. İçselleştirilmenin gerçekleştirilmesi için yapılması gereken ise; bilginin yaşama dahil edilmesidir. İnsanlar; okuduklarının yüzde onunu, duyduklarının yüzde yirmisini, gördüklerinin yüzde otuzunu, hem görüp hem duyduklarının yüzde ellisini, görüp söylediklerinin yüzde seksenini, görüp duyup söyleyip

dokunduklarının yüzde doksanını hatırlarlar. Bu da yukarıda yazılanlara destekleyici niteliktedir.

Öğrencilerin bilgiye erişiminde görsel- işitsel öge kullanımının, onlara katkısı tartışılmaz olacaktır. Bu yüzden çoğu zaman İngilizce öğretiminde; çocuklara kelime bilgisi kazandırılmaya çalışılırken, öğretmenler dinletme ve öğrettikleri kelimenin görselinden yararlanmayı tercih ederler. Keza ilkokulda matematik derslerinde deste, düzine gibi sayısal kavramlar öğretilmeye çalışılırken abaküs yardımı ile bilginin somut hale getirilerek kazandırılması hedeflenmektedir. Eğitim programlarında, ana hedef soyut olanın somutlaştırılarak zihinde kalıcı hale getirilmesinin sağlanması olmalıdır. Öğrencilere kazandırılan bilgilerin gündelik hayatta kullanımı konusunda bilinçlendirilmeleri eğitim faaliyetlerinin amacına uygun şekilde yerine getirilmesini sağlayacaktır.

Antel de kitabında yaptığı değerlendirme de, Türk eğitim sisteminde programların Arap ve Acem etkisi altında kalması sebebiyle batıdan gelen yeniliklere kapalı olması ile birtakım ilerlemelerden mahrum kaldığını, belirtmektedir. Antel eğitimde ilerlemeci anlayışa büyük önem vermiştir. Bunu da Hususi Didaktik kavramı ile dile getirmiştir. Hususi Didaktikte, ders programlarında çeşitli disiplinlerle bu programların tedrisinde var olması gereken kaideler ve esasların varlığından söz etmektedir (Antel, 1952, s. 3).

Körü körüne, geçmiş, gelenek ve göreneklere, hatta işleyen sistem hatasız dahi olsa sadece belirli bir sistem üzerinden, ilerlemeyi özellikle öğretmenler için büyük bir bağımlılık olarak değerlendirmiştir (Antel, 2023, s. 10).

Antel, verilen eğitimin bireylerde şahsi bir deneyime dönüşmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bilime ve sanata verilecek kıymetin bu aşamada kültür ile şekilleneceğini söyler. Kültür, bireye yaşam ve toplum hadiselerini anlamada daha kıymet vermekle kişilerin sanatsal eserlerden haz almasını sağlayarak, heyecanlarını yükseltecek, kişilerin yine güzele, doğruya ve iyiye yaklaşmalarında ruhsal bir olgunluk imkânı tanıyacaktır (Antel, 152, s. 62).

Müfredat programı, eğitim öğretim faaliyetleri icra edilirken; öğretmenin, öğrenciye öğretmesi gereken bilgiler bütünüdür. Bu program oluşturulurken, programı alacak öğrencinin yaşı, fikri seviyesi, anlama kapasitesi ve öğrenmedeki çabası dikkate alınmalıdır demektedir, Antel. Program eğer öğrencinin seviyesinin üstünde hazırlanırsa; bilgiler öğrenci tarafından layıkıyla anlaşılmayıp, kavranamayacaktır. Öğrenci, ağır gelen programın altında kalacak ve programa dair öğrenme hevesini kaybedecektir. Antel şayet

program öğrencinin seviyesinin altında olursa bu durumda öğrenci, öğrenme sürecine ayıracağı zamanı lüzumsuz tabir edilen işlere ayırabilir diye belirtmektedir bütünüdür (Antel, 1952, s. 82).

Antel, okullarda verilecek derslerin haftaya yayılmasında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılacak düzenlemenin pek sağlıklı olmayacağından söz eder. Derslerin haftanın belli günlerine yayılmasında asıl önemli olan o dersin hangi okulda, o okulda bulunan hangi şubelerde öğretilceğidir. Bu düzenlemeyi yapacak en doğru kurumunda okul olduğunu söyler. Antel yine ders programı oluşturulurken; derslerin zihni yorma derecelerine göre sınıflandırılmasını istemektedir. O dönem müfredatta bulunan jimnastik dersi için kolay ve dinlendirici yorumlarını doğru bulmamakla birlikte, bedeni yorgunluk ve fikri yorgunluğun aynı şey olmadığını söyler (Antel, 1952, s.73).

Metot, herhangi bir işi görmek, bir teşebbüsü neticelendirmek için şuurlu bir surette seçilmiş olan yolların, vasıtaların hayati mecmuasıdır.

Eğitimde metotsuz hareket etmenin, kişileri bocalamaya sevk edeceğini söyler Antel. Öğretmenin metodu baz alarak öğrenciye bilgi aktarması, öğrencinin bilgiyi en kısa ve en temel şekilde öğrenmesi anlamına gelecektir (Antel, 1952, s. 73).

5.4. Sadrettin Celal Antel'in eğitim görüşleri ve Türkiye'de uygulanan eğitim programlarında benzerlikler nelerdir?

Antel'in eğitime ilişkin görüşleri incelendiğinde, uygulanan eğitim programlarıyla olan benzerliklerini anlamamız mümkün olacaktır. Antel'in eğitim için öncelikli gayesi, istenilen toplum biçimine uygun birey yetiştirilmesidir. Bu hedef gerçekleştirilirken, kullanılacak eğitim ve öğretim tekniğinin bilimsel ilkelere uygun olacak biçimde oluşturulmasıdır.

Eğitim programları ilk olarak değerlendirildiğinde, toplu eğitime atılan adımda, uygulamaya dair yapılan yanlışlar, tamamen yöntemin yanlış anlaşıldığından kaynaklıdır. Öğretmenler, bu yeni yöntemlerin içeriği ve niteliği hakkında yeterince bilgilendirilmedikleri için bu yeni programların yalnızca şekline sadık kalmışlardır. Aynı zamanda toplumumuz ve eğitim sistemimiz için yemi olan ilkelerin somutlaştırılması noktasında, örnek okulların bulunmaması, öğretmenlerin bu hatalı sistemde ilerleyememesine neden olmuştur (Antel, 1931; 2023: 6-8).

1919'da Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'ne üye olan Antel, 1925'te sosyalist düşüncelerinden ötürü yedi buçuk yıl hapse mahkûm edilmiş, ancak çıkan bir yasa ile 18 ay sonra diğer arkadaşlarıyla birlikte affedilmiştir. Bundan sonra geçici bir süre Talim ve Terbiye Kurulu mütercim müşavirliği yapan Antel, 1927 yılında İstanbul Kız Öğretmen Okulu ve Yüksek Öğretmen Okulu'ndaki eski görevlerine dönmüştür.

Antel, hapisanedeyken, 1925 ya da 1926 yılında, büyük olanaksızlıklar içinde yazdığı layihadan önce ve sonra eğitimle ilgili pek çok dikkate değer yazılar, kitaplar yazmış, çeviriler yapmıştır. O, 1932,1935 ve 1937 yıllarında toplanan Uluslararası Eğitim Kongrelerine Türkiye temsilcisi olarak katılmış, bu toplantılarda önemli bildiriler sunmuştur. Ayrıca Türkiye'de gerçekleşen eğitimle ilgili birçok toplantı ve şuralara katılıp özgün görüşler öne sürmüştür (Altunya, 2015).

Antel, Umumi Didaktik (1952, s. 35-36) arasında " Program" başlığında birtakım analizler yapmıştır. Bu analizler "Humanisme Nedir?" alt başlığıyla devam etmektedir. Burada Hristiyanlığın, Hümanizmi etkilediğinden söz eder. Hristiyanlığın, hümanizmi dini yorumlar çerçevesinde şekillendirerek; Latince ve Grekçe tedrisatın önemsenip antik insanların fikir ve ruhlarının sansürlendiğinden söz eder. Belirli bir yaşa gelmiş, fikri kabiliyete az da olsa sahip olan öğrencilerin bir müfredat dâhilinde programlarla bilgilerinin tespit edileceğini mümkündür. Antel, en verimli programın, rasyonel ve ilmi bağlamda tanzim edilmesi, iyi bir programın tedrisatta gerekliliği olduğunu beyan etmektedir (Antel, 1952, s. 63-64).

Antel, liselerde uygulanan müfredata ait programın, eşit bir şekilde olmadığını, teferruatlarla şişirilmiş esas bilgilerin verilmediği, milleti ilgilendiren, memleket ve dünya sorunlarının anlaşılmasını sağlayacak niteliklerin programda olmadığını vurgulamaktadır (Antel, 1952, s. 65-66).

Programların bu denli yoğun olması, öğrencilerin düşünmesini güçleştirmekle birlikte bilgileri özümsemelerini de zorlaştığından söz etmektedir. Antel, bu ölçsüzlüğü T1926arak umumi kültür için bir eksikliğini dile getirmektedir. Antel yine; Felsefe ve Edebiyat derslerinde açık olmayan bazı açıklamaların varlığından bahsederken, umumi derslerin yönergelerinde metotların ve uygulamaların olmadığını ifade etmektedir (Antel, 1952, s. 66).

Cumhuriyet döneminde eğitime büyük katkıları dokunan ekoller, dönemin siyasi olaylarından oldukça olumsuz şekilde etkilenmiştir. Kimileri Antel gibi hapis hayatı yaşamış kimileri sürgüne gönderilmiştir. Antel'in raporundan yaklaşık bir buçuk yıl önce, ülkemize

davet edilen ve eğitim sistemimiz için genel bir değerlendirme yapılması istenen ABD’li John Dewey Türkiye Maarifi Hakkında bir rapor yayınlamıştır. O dönem yargılama sürecinde olan Antel’in zorlu şartlar altında bu raporu okumadığı genel kanaattir.

Dewey’in raporunun yaklaşık otuz üç sayfa olduğu, Antel’in yazmış olduğu raporun ise Dewey’in raporuna oranla üç buçuk kat fazla olduğu görülmektedir. Eğitimsel doktrinlerde nicelikten ziyade niteliğin her zaman daha önemli olduğu aşikârdır. Aynı zamanda Dewey’in ülkemize geldiği dönemin yaz tatiline denk gelmesi sebebi ile okulların işleyişine canlı olarak katılmasını engellemiştir. Buna karşın, Antel Türkiye’de bulunan okullarda hem öğretmenlik hem de yöneticilik yapmıştır. Bu sebeplerden eğitim sisteminin işlevini analiz etme noktasında oldukça yetkindir. Tüm bunlara ek olarak, gerek Sadrettin Celal Antel gerek John Dewey raporlarında ortak birtakım noktalara değinmiştir (Karagöz, 2023).

- Bilgi ve görgü arttırmanın yanında alanında yetkin kişilerin yetiştirilmesi için yurtdışına eğitim amaçlı kişilerin gönderilmesi istenmiş,
- Gönderilen bu öğrencilerin gittikleri eğitim sistemini incelemeleri ve değerlendirmeleri,
- Yabancı dil bilgisinin geliştirilerek, yurtdışında bulunan incelenen alana katkısının olacağı düşünülen eserlerin Türkçe’ye çevrilmesi,
- Edinilen bilgilerin kendi toplum yaşamımızın ve toplumsal yapımızın dikkate alınarak yeni eğitim hedeflerinin belirlenmesi,
- Ülkemizde olduğundan farklı olarak yurtdışında yapılan okulların bina yapısının mimari olarak incelenmesi,
- Eğitimi ve gündelik hayatı etkileyecek salgın hastalıklardan korunmak adına bulaşıcı hastalıklarla mücadelenin anlaşılması.
- Öğretmenlerin özlük haklarının korunması ve geliştirilmesi
- Eğitimin uygulamalı olarak yapılması adına öğretmen okullarında deneme ve uygulamaya yönelik adımların atılması
- Öğrencilerin sadece yönetilen konumundan uzaklaştırılıp aynı zamanda yönetime katılmasının sağlanması

Yukarıda yazılan maddeler genel hatları ile benzer olan durumları göstermektedir. İki eğitimcinin raporlarında benzer olan noktalar gibi benzer olmayan noktalarda bulunmaktadır (Karagöz, 2023).

• Dewey öğretmen okullarında, denetimin kolaylaşması adına okul yönetici veya müfettişlerin olması gerektiğini, sanatın gelişmesi adına resim elişleri öğretmenlerinin bulunmasını en başında da belirttiği üzere öğretmenlerin özlük haklarının korunması adına onların kamuya ait taşıklardan ücretsiz bir şekilde yararlanmaları gerektiğini söylemektedir.

• Antel, Dewey'den farklı olarak; halk adına açık eğitim yapılabilmesi için Mektep Müzelerinin kurulması gerektiğini, yurtdışında incelemiş olduğu Fransız Orta Öğretmen Okulu gibi, eğitimin kurulacak bu Orta Öğretmen Okulunda yaygınlaştırılmasını, eğitimin aktarıcısı öğretmenlerin en hızlı şekilde yetiştirilmesini, eğitimin geliştirilmesi ve araştırılması adına Eğitimbilim Enstitüsü (Yüksek Terbiye Enstitüsü) açılması gerektiğini, eğitimin liyakatın esas alınarak ilköğretimden, ortaöğretime geçerken keza ortaöğretimden liseye geçerken eğitim sürecinde yer alan bireyin test edilerek ve birtakım ölçütleri taşıyıp taşımadığı tespit edilerek bir üst eğitim basamağına geçirilmesi gerektiğini söylemiştir.

Antel yine Fransız eğitim kurumlarında yaptığı gözlemlerden yola çıkarak; kadın ve erkeklerin eşit şartlarda aynı ortamda yani karma eğitim görmesi gerektiğini söylemiştir. Antel, yine Cumhuriyet dönemine geçişle birlikte eğitim kaynaklarında Cumhuriyet'in gereklerine uygun laik, demokratik ölçütlere dayanarak eğitimde kullanılacak materyallerin revize edilmesi gerektiğini söylemiştir. Ek olarak Antel, dönemin önem kazanmış eğitim sistemleri; Dewey, Kuzine Kerchensteiner, Dekrolü Sistem'lerinden yararlanılması gerektiğini vurgulamıştır.

Eğitim programları hazırlanırken çocukların iyi bir şekilde tanınması ve analiz edilmesi gerekir. Çocuktan Hareket akımının savunucularından olan Rousseau, çocukların tamamının doğuştan iyi olduğunu belirtir. Fakat biz bu konuda bu kadar iyimser olmadan çocukların büyüklerden daha kötü olmadığını düşünebiliriz, onların yaşama karşı inanç ve şevkleri sönmediği için, öğretmenlerin bu doğal kuvvet alanından faydalanmayı bilmesi gerekir (Karagöz, 2023, s. 12).

Ulu önder Atatürk'ün ülkenin her alanında yapmış olduğu kıymetli inkılapların en önemlilerinden biri de eğitim alanında yapılan çalışmalarıdır. Eğitimde başlanılan inkılapların devamlı ve sürdürülebilir olması vurgulanarak çeşitli adımlar atılmıştır.

1924 yılında eğitim alanında yapılan en önemli inkılaplardan biri olan; Tevhid-i Tedrisat Kanunudur. Osmanlı yapısının çok uluslu yapısı eğitim alanında birtakım sorunların

yaşanmasına neden olmuştur. Eğitimde milli birliğin sağlanması gerektiği, eğitimin önünde duran engellerin aşılması gerektiği her daim vurgulanmıştır.

Bilimin hâkim olduğu, laik, demokratik, milli bilinci güçlendirmek adına 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiştir. Öğretim birliğinin sağlanmasına yönelik gelişmelerin neticesinde amaç vatandaşların duygudaş olmasını sağlamaktır. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığını devam ettirip koruması bakımından önemlidir.

Antel, maarif meselesi sırf pedagoji meselesi değildir diyerek; Okulların çoğalması yeni okulların inşaa edilmesi Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi ve oradan öğretmen getirtilmesi Tevhid-i tedrisat ve laiklik kavramlarına büyük ehemmiyet vermiştir.

Atatürk'ün Tevhid-i Tedrisattan bahsederken, görüşlerini bilime dayandırması ve topluma vurgu yapması bizlere hem pragmatist hem de pozitivist felsefeyi hatırlatmaktadır. Pragmatizmde birey yararına olan değil, toplum yararına fayda sağlayan önemlidir. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Osmanlı Devleti'nden, Cumhuriyet dönemine nükseden ikilikler sonlandırılmıştır. Eğitimin laik temellere oturtulması ile medreseler kapatılmış, bilginin temeli olarak görülen tanrı inancı; spiritüalizm çürütülmüştür. Dogmatik anlayışı aşmak adına, pozitif ilim ve dini ilim çalışmaları yapılmıştır.

20. yüzyıla geçişle birlikte, eğitimin modernleşmesi ve yenedünyaya uyum sağlaması gerektiği anlaşılmış bu sebeple Atatürk, medreselerin kapatılması ile aklın liderliğinde çağdaş bir toplumun varlığının pozitif düşünce vasıtasıyla elde edileceğine kanaat getirmiştir.

1924 yılında, eğitim alanında karma eğitim yine Atatürk'ün önem verdiği bir başka konu olarak görülmüştür. Tanzimat Dönemine kadar Osmanlı Devletinde kız çocukları ortaokula kadar okutulmaktaydı. Tanzimat'a geçişle birlikte kız çocukları ortaokulda da okuma hakkı kazanmıştır. Böylelikle karma eğitim sorunsalı zuhur bulmuştur.

Dönemin bakanı olan Hüseyin Vasıf Çağlar, o dönem zorunlu eğitimin altı yıldan beş yıla indirildiği heyetteki başkandır. Yine aynı dönem programında erkek ve kız olarak bir cinsiyet ayrımı olmadan yek bir program hazırlandığı görülmektedir. Bu noktada 1924 programı incelendiğinde kızlar ve erkekler arasında hazırlanan yeni programda el işleri derslerinin erkek ve kız öğrencilere göre farklı şekilde düzenlendiği görülmektedir. Bu farklılık haricinde programda kız ve erkek öğrenciler için bir başka farklılık bulunmamaktadır (Alp, 2020).

1926 yılına gelindiğinde ise; Maarif Teşkilatı hakkındaki kanunu görmekteyiz. Dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Necati Bey, Üçüncü İlmiye Heyeti'nin toplanmasından sonra, eğitim sisteminin planlı bir şekilde ilerlemesi gerektiğini kanısına varmıştır. Buna istinaden Necati Bey, okul sayısının artırılması, yapılacak okul binalarının eğitim faaliyetlerinin yürütülebilmesi için elverişli olarak inşa edilmesi, yetersiz olan öğretmen sayısının artırılması, bireylerin alacağı eğitimin gündelik hayatta hem kendilerine hem de topluma yararlı olması hususunda durmuştur (Başar, 2024).

1927 yılına gelindiğinde; ülkenin kırsal kesiminde yaşayan vatandaşların ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim programının olması gerektiği idi. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de, nüfusun büyük bir bölümü kırsal alanda yaşıyordu. Nüfusun büyük bölümünün köylerde olması nedeni ile okul sayısının artırılması eğitimin öncelikli hedefiydi (Öksüz & Köksal, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığı, Cumhuriyet'in ilk zamanlarında kız ve erkek ayrımının mümkün olmayacağını topluma ilan etmiştir. Yine 1927 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan karma eğitimi öngören bir tasarı ile bazı ortaokullarda yer alan uygulamalar akabinde tüm okullarda karma eğitime geçilmiştir (Başgöz, 2016).

Cumhuriyetle birlikte kadınında toplumda kabul görmesi, karma eğitime geçişle birlikte kadın erkek eşitliğinin önemli bir göstergesi olmuştur.

Kadın erkek eşitliği hakkındaki gelişmeler pragmatizmi göstermektedir. Toplumun kalkınması nasıl sadece erkeklerle olmayacaksa, kadının toplumda üstlendiği rol unutulmamalıdır. Burada milli yararcı anlayış söz konusu olduğu; kişisel değil, toplumsal menfaatler düşünülmelidir.

1928 yılında, milli eğitim bakanı, Mustafa Necati Bey döneminde Latin harflerinin kabul edilmesi dönemin önemli gelişmelerinden olmuştur. Türk harflerinin Arap harfleri yerine getirilmesi kültürel devrimin en önemli adımıdır. 1928 yılında, halkın okuma oranının yüzdesel olarak çok düşük olduğu, neredeyse yüzde beşi geçmediği görülmekteydi. Halkın okuma yazma oranını arttırmak adına ve Türk ulusunun kendisine ait bir alfabesinin olması gayesiyle harf devriminin gerçekleştiği söylenebilir (Kılıç, 2021).

Atatürk için ilerlemenin en önemli eserlerinden biri yazıdır. Türk ulusunun kolay bir şekilde okuma yazma öğrenmesi için yeni bir alfabe olan ihtiyaç şart olarak görülmekteydi. Atatürk, Türkçe'nin kendi dil yapısına uygun bir alfabe ile kısa süre içerisinde milletin

okuma yazma oranının artacağına inanmaktaydı. Bu düşüncelerin akabinde 1931 yılında Türk Tarih Kurumu ve onun ardından 1932 yılında Türk Dil Kurumunun kurulması Cumhuriyet rejiminin önemli adımlarından olmuştur (Demir, 2018).

Yukarıda verilen açıklamalar nazarında, Türk Cumhuriyeti Devleti, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte;

- Milliyetçilik, devletçilik, inkılapçılık, halkçılık, cumhuriyetçilik devletin temel ilkeleri olmuştur.
- Yapılacak inkılapların en önemlisi eğitim olarak görülmektedir.
- Eğitimin milli temellere dayandırılması oldukça önemsenmiştir.
- Eğitim sistemi çağın gereksinimlerini karşılayacak şekilde oluşturulmuştur.
- Eğitim dilinin Türkçe yapılması amaçlanmıştır.
- Okullaşma oranı ve okul sayısı artırılarak, ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir.

Sadrettin Celal Antel, tarihe oldukça önem vermektedir. Öyle ki İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Pedagoji Enstitüsünde "Liselerde Tarih Randımanı (1949-1950)" adlı lisans tezi incelendiğine daha net anlaşılmaktadır. Antel, 1924'te Aydınlik Mecmuasının 25. Sayısında tarih öğrenimine ilişkin ilk yazıyı kaleme almıştır (Ata, 2014).

19 Şubat 1932 yılında, Halkevleri açılarak eğitim ve kültürel alanda önemli bir adım atılmıştır. Halkevlerinden önce II. Meşrutiyet'ten 1932 yılına kadar, halkın eğitilmesinde bu işlevi yerine getiren Türk Ocakları bulunmaktaydı. Halkevlerinin açılması ile Türk Ocakları kapatılmıştır. Açılan bu halkevleri köylerde örgütleniş şekli olarak halkodaları adıyla bilinmektedir (Demirtaş, 2008).

Türk Ocaklarının kapatılması ile açılan halkevlerinin örgütleniş bakımından içlerinde bir adet kütüphanenin bulunması zorunlu tutulmuştur. Açılan bu halkevleri, halkın okuma yazma sayısında ciddi manada bir artış sağlamıştır. 1932 yılında açılan halkevleri 1950 yılında çok partili siyasal hayata geçişte yaşanan kriz nedeniyle kapatılmıştır (Turan, 2014).

Cumhuriyet dönemi sürecince farklı alanlarda yapılan reformlar Darülfünun'da da yenilik yapılması ihtiyacını doğurmuştur (Acar, 2005). Darülfünunun 3 Mart 1933'te kapatılarak, 1 Ağustos 1933'te yerine açılan İstanbul Üniversitesi eğitim öğretim çalışmalarına başlamıştır. 1927- 1928 yıllarında Mustafa Kemal Atatürk yükseköğretim faaliyetleri için 288 talebeyi yurt dışına göndererek bu yeniliklerin tabanını hazırlamıştır. 11 Haziran 1937 tarihinde, Saffet Arıkan'ın Milli Eğitim Bakanı olduğu dönemde, köyde yaşayan vatandaşlara gerek

eğitim ğretim gerekse tarımsal faaliyetlerde rehberlik etmesi amacı ile ğretmen bulunmayan veya ğretmen gönderilmesine imkn olmayan yerlerde köy eğitmeni görevlendirmek adına Köy Eğitmenleri kanunu çıkarılmıştır (Turan 1999; Kapluhan, 2012, s. 183-185).

1940 yılına gelindiğinde ise kırsal kesimde yaşayan halkın eğitim faaliyetlerinden yararlanabilmeleri adına, Köy Enstitüleri kurulmuştur. Köylerde yaşamın rahat bir şekilde idama ettirilebilmesi, üretici nüfusun bilinçlendirilmesi için cumhurbaşkanı İsmet İnönü gerekli gayret ve özeni göstermiştir. Yapılan alışmalar; sanat, kişiliğin geliştirilmesi ve demokratik eğitim ortamının oluşturulması üzerine olup, oluşturulan ders programlarının yarısı derslere diğer yarısı da sanat alanları atölyesine ayrılmıştır.

II. Dünya Savaşı 1939-1945 yıllarını kapsamaktadır. II. Dünya Savaşından sonra dünya genelinde demokrasi, totaliter rejimin yerini almıştır. Türkiye’de bu demokrasi hareketinden payına düşeni alarak, 1945 yılında çok partili siyasi hayata geçilmiştir.

1923 yılından beri Türkiye Cumhuriyeti, eğitimi halkın ihtiyaçları doğrultusunda planlamış ve eğitim politikalarını bu doğrultuda oluşturmuştur. Hlihazırda olan eğitim sisteminin geliştirilmesi ve mevcut sorunlar için çözüm yolları aranmıştır. Demokrat Parti ile başlayan dönemde de eğitim çalışmaları aynı şekilde sürdürülmüştür. Bu anlayıştan hareketle Türkiye Milli Eğitim Komisyonu kurulmuştur. Komisyon, yabancı devletlerde yapılan çalışmaları takip ederek Türk eğitim sisteminde yararlanılacak hususlar akabinde Milli Eğitim Bakanlığına raporlar sunmuştur. Demokrat parti döneminde ilkokulları yaygınlaştırma politikası ve eğitimin sürdürülebilir olması aynı zamanda istek ve ihtiyaçlara cevap verecek eğitim politikası uygulaması izlenmiştir. Güzel sanatları geliştirebilmek için ülkenin her alanına tiyatro, konservatuar, müze ve kütüphanelerin kurulması anlayışı benimsenmiştir (Canbay, 2022).

1950-1959 yılları ilköğretim programlarında yeni gelişmelerin Türkiye bağlamında yaşanmadığı bir dönemdir. Demokrat partinin ve Türkiye Eğitim Milli komisyonunun sunmuş olduğu veriler ışığında dönemle ilgili, bilgiler elde edilmiştir.

1950-1959 yılları ilköğretim programlarında yeni gelişmelerin Türkiye bağlamında yaşanmadığı bir dönemdir. Demokrat partinin ve Türkiye Eğitim Milli komisyonunun sunmuş olduğu veriler ışığında dönemle ilgili, bilgiler elde edilmiştir.1960’tan 1962’ye

kadar olan dönemde ilkokul program taslağı 1968 ilkokul programına hazırlık süreci olarak gör÷lmektedir (Demir, 2018).



ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu bölümde, Sadrettin Celal Antel'in eğitime dair görüş ve yaklaşımlarına yönelik elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. II. Meşrutiyet dönemi ve Erken Cumhuriyet döneminde eğitime yönelik yaptığı çalışmalar hasebiyle bu çalışmada; Sadrettin Celal Antel'in, Türk Eğitim Sistemine katkılarının ortaya konulması önemli olmuştur.

İnsan öteden beri, biyolojik, psikolojik ve kültürel boyutları ile bütün olarak ele alınıp incelenir. Bireyi biyolojik, psikolojik olarak geliştiren ise eğitimidir. Bireyin gelişimini sağlayan eğitim, toplumunda kalkınmasında önemli bir yere sahiptir. Bu sebeptendir ki eğitime verilen değer bütün toplumlarda günden güne artmaktadır. Gelişen teknolojinin beraberinde, bireyin öğrenmesi gereken bilgi ve becerilerin fazlalaşması birtakım karmaşıklığa yol açmaktadır. Modern dünya kavramının ortaya çıkması ile bu karmaşıklığın giderileceği, nitelikli eğitimin sunulacağı kurumlar “okul” olarak görülmektedir. Okullarda verilecek eğitimin, bir plan, program ve belli bir disipline bağlı verileceği görüşü bilginin öğrenilmesini kolaylaştıracaktır.

Okul kuramının ortaya çıktığı ilk günden bu yana gelişiminin aşamalarının incelenip, analizinin yapılması ancak; geçmişini anlamakla mümkündür. Sosyal unsurların kişilerin gelişiminde dikkate alınması eğitimsel değerlendirmenin beraberinde tarihle mümkündür. İşte bu noktada toplumların olgu ve olaylarının açık bir şekilde anlaşılması, tamamıyla ele alınıp incelenmesi eğitim tarihi verileri yardımıyla mümkün olmaktadır.

Eğitim tarihi bir toplumun, bir ülkenin, bir kişi veya kurumun geçmişte kalmış ama gelecek kuşaklar için değerli olabilecek fikir, organizasyon ve uygulamalarıdır. Tarih, insanlığın ve insan topluluklarının ortak bilincidir. Nasıl fert insan geçmişini hatırlamayınca şimdiki zamanı bilinçli olarak değerlendiremiyor ve geleceği sağlıklı planlayamıyorsa; tarih bilincinden yoksun bir insanlık ve insan topluluğu da aynı vaziyette bulunuyor demektir. Bu

nedenle her toplumun, kendi eğitim faaliyetlerinin geçmişini ve tecrübelerini doğru olarak bilmesi, bunlardan yararlanarak günümüzü daha sağlıklı değerlendirmesi ve geleceğe yönelik sağlam planlar yapması mümkün olabilecektir (Ergün, 2008) .

Eğitimle, toplumda yapılmak istenen reformların ne ölçüde gerçekleştirildiği gözlenir. Türk tarihine bakıldığında, tarihsel gelişmelerin eğitimsel boyutunu anlamak adına II. Meşrutiyet dönemi ve Erken Cumhuriyet dönemi bizler için önemlidir. II. Meşrutiyetten, Erken Cumhuriyet dönemine bakıldığı zaman, var olan eğitim anlayışının, sistematik bir düzleme oturtulmadan yeni düzene transferini görmekteyiz. Bu transfer sürecinin anlaşılması için o döneme ışık tutacak eserlerin ve o dönemde eğitimsel faaliyetlere yön veren isimlerin anlaşılması gerekmektedir.

Antel, ilk eğitimin okuldan önce ailede başladığını savunur. Çocukların, iyi bir şekilde yetiştirilebilmesi için önce onların ebeveynlerinin eğitim alması gerektiğine vurgu yapar. Çocuklara verilecek eğitimle, onların istediğimiz şekilde eğitilebileceklerinin kolay olduğunu söyler. Okula başlayıp ilk eğitimlerini alacak çocukların, demokrasi, umumi kültür ve sınai gelişmelerin gereklerine uygun olarak, eğitime dâhil olmaları gerekmektedir. Eğitimde, öğrencilerin yetenek ve zekâlarını geliştirebilecekleri, özgür bir ortamın sağlanması elzemdir. Bu demokratik eğitim ortamında, öğretmen baskıcı bir otoriteden ziyade hoşgörülü, bireysel farklılıkları dikkate alan rehber niteliğinde olmalıdır.

Öğretmenlerin, bu niteliklere sahip olabilmesinde kültür kavramı devreye girmektedir. Kültür, coğrafi ve milletlerin tarihinden etkilenir. İçinde bulunulan zaman, bu sebeptendir ki, kültürden bağımsız olamamaktadır(Antel, 1944). Öğretmenlerinde zamanın kültürel olgusunu anlamalarının bu noktada önemi büyüktür. Bu gelişimsel kültürel süre dâhil olamayan öğretmenler sıklıkla kendilerini yinelemek durumunda kalırlar. Bu da Antel'in Geleneksel Okul olarak bahsettiği, salt bilgi amaçlı öğretme sürecinin otorite ile sağlandığı, okulu akıllara getirmektedir. Sadrettin Celal Antel, bu durumu Darülmualimîn de uygulanan, eğitim programlarının kişileri pedagojik olarak yanlış yönlendirmesi olarak ifade etmiştir. Öyle ki eğitimin nesilden nesile aktarılan bir süreç olduğu bilinse de bile, bu program şeklinin uygulanması ile nesilden nesile aktarımın sağlıklı bir şekilde olmayacağı görüşündedir.

Antel, öğretmen yetiştirmenin uzmanlık meselesi olması nedeniyle bu görevin sorumluluğunu alacak bir heyetin olması gerektiğini belirtmiştir. Bulunduğu dönem içerisinde, öğretmen sayısının oldukça yetersiz olması nedeni ile öğretmen sayısının

arttırılması için bir aksiyon alınması gerektiği ile alakalı düşüncelerini, mevcut öğretmenlerin gelişiminin sağlanması, yeterliliklerinin artması adına, öğretmenlerin tatil dönemlerinde “sene – i tedrisiye” , çeşitli mesleki kurs, münakaşa ve mesleki konferanslarla geçirmelerinden söz etmiştir (Antel, 1924; 2017).

Antel'in eğitim sürecinin başından sonuna dek gelişmelere açık olması, ilerlemeci eğitim anlayışının kendisinde düstur edindiğini bizlere göstermektedir.

Antel, eğitimde ilerlemenin sağlanabilmesinin öncelikle kendi kültürümüzü, milli değerlerimizi iyice anlayıp, analiz etmekle mümkün olacağından, tarihin önemine vurgu yapmıştır. Bu sebeple ders programlarında, programlarının gereksiz yükünün azaltılmasının şart olduğunu akabinde öğretmenlerin tarih öğretiminde temel gayesinin, halkı bilinçlendirmek üzere inşa edilmesi ve bu amaca uygun yöntemlerin daha başarılı bir şekilde uygulanacağı görüşünde olduğu anlaşılmaktadır.

Antel, geliştirmiş olduğu test yöntemleri ile eğitimde, öğretim faaliyeti gerçekleştirildikten sonra; değerlendirme aşamasının nesnel olarak yapılabilmesi noktasında çalışmalarını yürütmüştür. Antel, 1924 programında yer aldığı şekli ile öğrencilerden öncelikle yaşadıkları çevreyi tanımalarını beklemektedir. 1924 programında konulan dersler, öğrencilerin çevrelerini analiz etmesi noktasında önemlidir. Mevsimin çiçekleri, hububatlar, sebzeleri öğrenen öğrenciler, öğrendiklerini uygulama noktasında bu sefer de pratik bilgilere ihtiyaç duyarlar. İşte tam bu noktada 1924 programında yer alan ilköğretim birinci sınıftan, beşinci sınıfa kadar haftada iki saat yer alan “El İşleri” dersinin önemli olduğunu ifade eder. El işinin, insanı hayvandan ayıran ve insanın alet yapması ile vasıflı hale geldiği, beynin gelişim ve kontrolünde büyük bir kıymeti olduğu aşikârdır.

Antel, Cumhuriyet'in ilanı ile ülkede her anlamda ve her alanda bulunan eksiklerin öncelikle eğitimle çözüleceğinden bahseder “Politeknik” eğitimin, devreye girdiği bu aşamada, bireyler, öğrendikleri bilgiler sayesinde, doğa üzerinde hâkimiyet sağlayabilirler. O dönem, köylerde yaşayan nüfusun şehirlerde yaşayan nüfustan fazla olması hasebiyle ve köy – şehir arasındaki kopukluğun giderilmesi için köylerde eğitim yuvalarının olmasını ister. Bu fikrini Köy Enstitülerinin kuruluşundan önce beyan etmiş olması kendisinin, ileri görüşlü ve klasik okuldan ziyade Faaliyet Okulunun toplumsal gelişmeyi sağlaması yönünden önem arz ettiğini gösterir. Bunu beyan ederken Klasik okulun sunmuş olduğu imkânlarından ziyadesiyle yararlanıp, sonraki aşamalarda modernleşme çalışmalarına dâhil olunması gerektiğine değinmiştir.

Antel'e göre, Faaliyet okulları, Klasik okulun aksine, ezberci, tekrarcı, eski bilgilerin etrafında dönen değil, yeni bilgi üretimini sağlayan, eleştirel, ilerlemeyi ilke edinmiş bir rehber konumundadır. Faaliyet okullarında öğretilecek bilgilerin, eğitimin ilk kademeleri olan; ilkokul ve ortaokullarda verilmesi taraftarı iken; liselerde okuyan öğrencilerin ise, daha teorik ve soyut bilgilerle, fikri gelişimlerini sağlamalarının, faaliyet merkezli öğretim sürecinde önemi görüşüne sahiptir.

Antel, eğitimde herkesin eşit şartlara sahip olmasını istemektedir. Kendisinin 1919 yılında üye olduğu; "İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi", memleketin ulusal birliğine önem vermesi, halk arasında sınıf ayrımına karşı olması nedeniyle Antel'in topluma ve halk eğitimine yönelik düşüncelerinin anlaşılması noktasında önemlidir.

Antel, halkın eğitimine büyük önem arz ederken, milli gelişmenin sağlanabilmesi için, yurt dışına öğrenci gönderilmesi ve yurt dışındaki gelişmelerin takip edilmesi eğitimde paradigma değişimi açısından kıymetlidir. Eğitim sistemimizin, Arap ve Acem etkisinde yeniliklere tamamıyla kapalı, batıya ise yönünün tamamen açık olmaması gerektiği, milli eğitim sisteminin, milli ruh ve anlayışa göre oluşturulmasının "Hususi Didaktik" kavramı ile bizlere ifade edildiği dikkat çekmektedir.

Milli unsurlar gözetilerek oluşturulan eğitim programlarının; bireyin yaşı, seviyesi ve hazırbulunuşluğu çerçevesinde oluşturulması gerekmektedir. Programda bulunan derslerin, öğrencileri bedenen ve zihnen yormaması gerekmektedir. Gerek bedenen gerekse zihnen yorulan öğrenci, derse katılma noktasında yetersiz kalacaktır. Bu da öğrencilerin okuldan soğumasına ve akademik başarılarının düşmesine neden olmaktadır. Okula karşı sempatisi kaybolmayan öğrencilerin, ilgi alanları çerçevesinde yönlendirilmesi, öğretmenlerinin yardımı ile mümkün olacaktır. Öğretmenin, rehber rolünün bu aşamada önemi oldukça fazladır.

Antel, öğrencilerin sanatsal anlamda da doyuma ulaşması adına "Sanat eğitime" önem vermektedir. Programlara dahil edilecek sanat derslerinin, eğitimde ikircilikten ziyade zihni beslenme sağladığı unutulmamalıdır. Öğrencilerin akademik öğrenme meraklarının akabinde, entelektüel öğrenme meraklarını bu anlayışla geliştirecekleri aşikârdır. Antel, kişilerin hangi meslek alanında olduklarına bakmaksızın, bireylerin meşgul oldukları alanlarda kendilerinden emin çalışmalar yürütmelerini gerektiğine her daim vurgu yapmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, P. M. (2005, 7-9 Aralık). *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları*. [Bildiri Sunumu] Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- Akbaba, B. (2013). Lise tarih ders kitaplarını değerlendirme formunun geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 26-41.
- Akşin, S. (2016). *Kısa Türkiye tarihi*. Türkiye İş Bankası.
- Akyüz, Y. (2013). *Türk eğitim tarihi M.Ö.1000 M.S. 2013* (25.baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Alkan, C. (1983). *Eğitim felsefesi*. Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Alp, H. (2020). *Meşrutiyetten Cumhuriyet'e Türkiye'de ilköğretim ve müfredat programları (1913-1936)*. Nobel Bilimsel Eserler.
- Antel, S. C. (1948). *Umumi didaktik*. Üçler Basımevi.
- Ante, S. C. (1944). *Kültür nedir?* Kenan Matbaası.
- Antel, S. C. (1952). *Umumi didaktik*. Doğan Kardeş.
- Antel, S. C. (1955). *Terbiyede ölçü*. (S. E. Siyavuşgil, Çev.), Matbaacılık Okulu.
- Antel, S. C. (2023). *Eğitimiz ve Sorunları*. Dorlion Yayınları.
- Antel, S. C. (2023). *Sosyalizm ve Tekamülü*. (M. Çoşkun, Çev.), Dorlion Yayınları.
- Antel, S. C. (2023). *Yeni Eğitim ve Öğretim Tekniği*. Dorlion Yayınları.
- Altınya, N. (2015). *Sadrettin Celal Antel maarif teşkilatı hakkında bir layiha*. Eğitim-İş Kültür Yayınları.
- Arslan, A. (1999). *Felsefeye giriş*. Vadi Yayınları.
- Aslan, C. (2014). *Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim Bilimleri alanında yurt dışına öğrenci gönderilmesi olgusu (1923- 1940)* (Tez No.862102) [Doktora Tezi, Üniversitesi Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aslan, C. (2016, Eylül). *Unutulmuş bir eğitim düşünürü: Sadrettin Celal*. [Bildiri Sunumu] 1V. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu, Muğla, Türkiye.

- Aslan, C. (2021). Atatürk döneminde türk uzmanların yabancı ülkelerin eğitim sistemleri hakkında hazırladıkları raporlar. *Bilig (96 TBMM'nin 100. Yılı özel sayısı)*,283-310. [http:// doi.org/10.12995/bilig.9611](http://doi.org/10.12995/bilig.9611)
- Aydemir, A.D. (2023). *Öğretmenlerin program okuryazarlıkları, eğitim felsefesi inançları ile eğitim programı tasarım yaklaşımı tercihleri arasındaki ilişki* (Tez No.812058) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aykaç, N. (2011). Türkiye cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze sosyal bilgiler programının eğitim programları öğeleri açısından değerlendirilmesi. *Elementary Educ Online, 10(2)*, 406-420. [https:// dergipark.org.tr/tr/download/article-file/90650](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/90650)
- Aytaç, K. (2019). *Çağdaş eğitim akımları*. Doğu Batı Yayınları.
- Ata, B. (2014). Marksist siyaset ve Durkheimci pedagoji arasında bir Türk aydını: Sadrettin Celal Antel ve tarih öğretimi. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 175*, 27-40. [http:// eğitim ve bilim. ted.org.tr/index.php/EB/article/view/3849/813](http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/3849/813)
- Bakır, K. (2012). *Demokratik eğitim: John Dewey'in eğitim felsefesi üzerine* (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Başar, E. (2004). *Milli eğitim bakanlarının eğitim faaliyetleri (1920-1960)*. Milli Eğitim Basımevi.
- Başgöz, İ. (2016). *Türkiye'nin eğitim çıkmazı ve Atatürk*. Pan Yayıncılık.
- Berkol, B. (2000). 44'üncü ilkokul. M. Ü. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 12*, 53-58. [https:// dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1987](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1987)
- Boyraz, C. (2020). Matematik dersi öğretim programı. M. Gültekin (Ed.), *Cumhuriyet dönemi ilkokul programları* (1. bs., s.152- 196). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786257880695>
- Canbay, M. (2022). *Ağrı'nın sosyal kültürel tarihi (1950-1980)*.(Tez No.772294) [Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Çakır, G. (2011). *Türkiye’de birey, ideoloji ve parti ilişkisinde sosyalist gelenek: Türkiye işçi partisi örneği* (Tez No. 294470) [Yüksek Lisans Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelebi, N. ve Asan, H.T. (2014). II. Meşrutiyet dönemi eğitimi ve insan birey yetiştirme paradigmaları analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching* 3(1). [https:// https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2664527](https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2664527)
- Çelik, G. (2018). Varoluş felsefeleri, varoluşçu terapi ve sosyal hizmet. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 4174 – 439. <http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.2805561>
- Çelik, K. (2011). Maarif salnamelerine göre Trablusşam sancağının eğitim kurumları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,(7), 38-51. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.154>
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Celepler Matbaacılık.
- Demir, F. (2018). *Türkiye’de Cumhuriyet döneminde ilkökul programları kapsamında yetiştirilmek istenen insan modeli* (Tez No.526641) [Doktora tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirtaş, B. (2008). Atatürk döneminde eğitim alanında yaşanan gelişmeler. *Akademik Bakış Dergisi*, 1(2), 155-176. [https:// dergipark.org.tr/tr/pub/gav/issue/6529/86578](https://dergipark.org.tr/tr/pub/gav/issue/6529/86578)
- Dewey, J. (2013). *Deneyim ve eğitim*. (S.Akıllı, Çev. Ed.). Odtü Yayıncılık.
- Ellis, K. A. (2015). *Eğitim programı modelleri*. (A. Arı, Çev.). Eğitim Yayınevi.
- Aslan, E. (2011). The fist primary school curriculum of the Turkish republic: ‘‘1924 İlk mektepler müfredat programı’’. *Elementary Education Online*, 10(2), 717-734. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Erdem,Ç. (2008).Cumhuriyet yönetiminin 1930’lu yıllarda köyde ve köylülükte ‘‘dönüşümü’’ gerçekleştirme isteğinin bir aracı olarak ‘‘köy eğitim kursları’’. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 187-200. [https:// dergi park. org.tr/tr/download/article-file/287432](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287432)

- Erdener, M.A. (2019). Seçkinlerin eğitimi: Daimici eğitim düşüncesi. E. Tezci (Ed.), Eğitim felsefesi içinde (SSK.87- 97). Nobel Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2020). Eğitim bilimi: geçmişten bugüne. *HAYEF: Journal of Education*, 17(2), 2-20. DOI: 10:5152/hayef.2021.20041
- Erdoğan, İ. (2016). Eğitim Psikolojisine Dair Ontolojik Bir Değerlendirme. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13-2(25), 89-102. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhayefd/issue/24491/259583>
- Ergün, M. (2008) Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6(12), 321-348. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/talid/issue/43479/530662>
- Erkek, M. S. (2012). *Bir meşrutiyet aydını Ethem Nejat (1887-1921)*. Kitap Yayınevi.
- Erkılıç, T.A. (2008). *Felsefi akımlar ve eğitim felsefesi akımları*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Erkılıç, T.A. (2023). Eğitim felsefesi açısından köy enstitüleri. *D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (DÜSBED)*, 5(9), 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/diclesosbed /issue/61616/920127>
- Gutok, G. (1997). *Eğitim Felsefesi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. Pegem A Yayıncılık.
- Güler, O. (2020). *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Felsefesi* (Tez No. 632864) [Doktora tezi, Bursa, Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gültekin, M. (2020). Cumhuriyet dönemi ilkököl programları.M. Gültekin (Ed), *Cumhuriyet dönemi ilkököl programlarındaki gelişmeler içinde* (s. 2 – 71). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786257880695>
- Günay, C. A. (2024). *Sadrettin Celal Antel'in Umumi Didaktik (1952). Adli Eseri Üzerine Bir İnceleme* (Tez No. 862102) [Doktora tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karaduman-Battal,G. (2023). İlkokul programları (1924-2018) G. Karaduman-Battal (Ed.), *1924-1928 programlarına genel bir bakış* içinde (s. 2 – 9). Pegem Akademi.

- Karacaoğlu, Ö. (2014). Eğitimi ve eğitimde program geliştirmeyi etkileyen gelişmelere genel bir bakış. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 91-109. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufuksbedergi/issue/57452/814885>
- Karagöz, S. (2014). *İkinci Meşrutiyetten harf inkılabına kadar süreli yayınlarda eğitim görüşleri ve Cumhuriyet eğitimine yansımaları* (Tez No. 366296) [Doktora tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karagöz, S. (2017). Cumhuriyet öncesi dönem öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği üzerine bazı görüş ve öneriler. *Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi, (TURKSOBİLDER)* 2(2), 51-67. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turksosbilder/issue/32182/411533>
- Karagöz, S. (2022). *Cumhuriyet dönemi eğitime yön veren yerli ve yabancı uzman raporları (1911- 1927)*. 5. Baskı. Pegem Yayınevi.
- Karagöz, S. (2023). Eğitimde Güncel Araştırmalar – II. Çavuşoğlu (Ed), *Sadrettin Celal Antel'in Maarifimiz İçin On Senelik İnkişaf Programı ile John Dewey'in Türk Maarifi Hakkındaki Raporunun Benzerlik ve Farklılıkları* içinde (s.99-114). Vizetek Yayıncılık.
- Kapluhan, E. (2012). Atatürk dönemi eğitim seferberliği ve köy enstitüleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (26), s.172-194. <https://www.marmaracografya.com>
- Kılıç, F. (2021). Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in Yeni Türk Alfabesinin Öğretilmesi İçin Yürüttüğü Faaliyetler. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları-Recent Period Turkish Studies* 39 (2021), 135-155. <https://doi.org/10.26650/YTA2021-817361>
- Küçükahmet, L. (2003). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Nobel Yayınları.
- Lefebvre, H. (1968). *Marx'ın sosyolojisi* (S. Hilav, Çev.). Öncü Kitabevi Yayınları
- Macinaie, E. (2013). *Pedagogia and diritti dei bambini: Unı sguardo storico*. Roma: Carocci
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1936). *İlkokul programı*. Milli Eğitim Basımevi.
- Oktay, A. (2000). *Postmodernist tahayyüle itirazlar*. İnkılap Yayınevi.
- Ornstein, A.C. ve Hunkins, F.P. (2016). *Eğitim Programı. Temeller, ilkeler ve sorunlar* (A. Arı, çev. Ed.). Eğitim Yayınevi.

- Öksüz, H. Köksal, Ü. (2018). *Amerikan belgeleri ışığı altında cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de eğitim. Gazi Akademik Bakış*, 11(23),317-351. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/issue/41783/504405>
- Özdemir, O. (2006). Tanzimattan günümüze modern eğitim ve verimlilik. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(32), 100-105.
- Özdemir, M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye’de program değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 126-149. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13712/166017>
- Özöner, P. (2023). *Jean Jacques Rousseau’nun Emile Eserindeki Çocuk Eğitimi Düşüncesinin Eğitim Programlarına Yansımaları* (Tez No.821967) [Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Qi, C. (2023). Research on the Collective Values in the Reform of Basic Education Teaching Methods. *World Journal of Social Science Research*, 10(4). <http://www.scholink.org/ojs/index.php/wjssr/article/view/34488>
- Saban, A. (2007). Lisansüstü bilgisayarların nitel algoritmalarına ilişkin algıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 469-485. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61796/924207>
- Sınar, A. (1997). Cumhuriyet’in ilk on yılında okutulan Türkçe ders kitapları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 343-352. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/364/2191>
- Smith, R. (2022). Character education and the instability of virtue. *Journal of Education*, 6 (56), 889-898. <https://doi.org/10.1111/1467-9752.12692>
- Sönmez, V. (2014). *Eğitim felsefesi*. Anı Yayıncılık.
- Sönmez, H. M. (2015). Osmanlı Devleti’nin Çöküş Nedenleri. *Tarih Kritik Dergisi*, 1(1), 49-52.

- Stasny, P. (1999). Bauhaus pedagogy in exile: Ludwig Hirschfeld- Mack and art education. *In Proceedings from the 30th Annual World Congress of the International Society for Education through Art (InSEA)*, 21-26 September, Brisbane 3-8.
- Şahin, M. ve Tokdemir, M.A. (2011). II. Meşrutiyet döneminde eğitimde yaşanan gelişmeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 851- 876.
- Taşdelen, V. (2017). *Benlik ve Varoluş*. Hece Yayınları.
- Taşpınar, M. (Ed). (2007). *Eğitim ve felsefe*. Data Üniversite Kitabevi.
- Terkol, G. (2008). *Günümüz Sanatında Kolektif Eğitim Biçimleri* (Tez No.231323) [Yüksek lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tuncel, G. (2002).*Eğitim Felsefelerinin Sosyal Bilgiler Programına Etkileri* (Tez No.133561), [Doktora Tezi, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tozlu, N. (2003). *Eğitim Felsefesi*. MEB Yayınları.
- Turan, Ş. (2014). *Türk kültür tarihi*. Bilgi Yayınevi.
- Varış, F. (1993). *Eğitim bilimlerine giriş*. Atlas Yayınları.
- Varol, T.A. (2020). *Köy Enstitüsü Sisteminin Tarihsel Temelleri* (Tez No.639946) [Yüksek Lisan Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H.(2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. baskı). Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, C. (2004). *Çağdaş Felsefe Sözlüğü*. Doruk Yayıncılık.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı: Kübra EKİCİ		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı Kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 <input type="checkbox"/> CMS <input type="checkbox"/> İSNAD <input type="checkbox"/>		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşluklar ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Bu tezin tarafımdan “Tez yazım kuralları” okunarak dikkatlice hazırlanmış olduğunu ve doğabilecek her türlü olumsuzluktan sorumlu olacağımı kabul ederim.

Danışman imzası